

LITWA

światowe dziedzictwo UNESCO

An aerial photograph showing a vast, golden sand dune landscape on the right, meeting a dark green forested strip along the edge of a calm, blue body of water on the left. The sky is clear and blue. A white rectangular box is overlaid on the lower half of the image, containing text.

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze stanowi nieocenioną wartość każdego narodu i całej ludzkości, ukazuje jej tożsamość. Dlatego zachęcamy Państwa do odbycia podróży po Litwie i poznania położonych na terenie naszego kraju obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego o wartości światowej, objętych ochroną UNESCO. Podczas podróży można będzie odkryć prawdziwą Litwę – jej dzikie lasy i łąki, usypane przez wiatr wydmy na Mierzei Kurońskiej, źródła pogańskiej Litwy w Kiernowie, współistnienie stylów architektonicznych w Wilnie i Kownie. Niniejsza publikacja wskaże Państwu kierunek, nie pozwoli zgubić się i zachęci nie tylko do poznania, ale i doświadczenia żywych tradycji, słuchając litewskich pieśni wielogłosowych – sutartinės, obserwując ręce pielęgnującego tradycje mistrza wykonującego krzyż czy też uczestnicząc w imprezach w ramach Święta Pieśni i Tańca.

W lepszym poznaniu wszystkich ważnych litewskich obiektów kultury, historii i przyrody, wpisanych na listy UNESCO, pomogą Państwu zaprezentowane trasy tematyczne, dodatkowe odsyłacze, informacje audio i wideo. Trasy można pokonać wybierając najbardziej odpowiedni sposób podróżowania: pieszo, rowerem lub samochodem. Zostaje podjąć decyzję, wybrać datę i udać się w podróż!

Lithuania
Travel

Treść

	HISTORYCZNE CENTRUM WILNA wielokulturowe serce miasta	/ 4
	MIERZEJA KUROŃSKA złota nić na Morzu Bałtyckim	/ 21
	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE W KIERNOWIE miejsce, w którym ma początek Litwa	/ 27
	(NIE)ODKRYTA architektura modernistyczna Kowna	/ 30
	KOWNO – MIASTO DESIGNU w sieci Miast Kreatywnych UNESCO	/ 35
	TRADYCJA ŚWIĄT PIEŚNI I TAŃCA na Litwie, Łotwie i w Estonii	/ 37
	SUTARTINĖS fenomen litewskiej muzyki ludowej	/ 39
	SPUŚCIZNA MAGNATÓW archiwa oraz zbiory biblioteczne Radziwiłłów w Nieświeżu	/ 40
	POŁUDNIK STRUVEGO element historii nauki	/ 41
	BAŁTYCKI ŁAŃCUCH łańcuch ludzi, który połączył trzy walczące o wolność państwa	/ 42
	SZTUKA RZEźBIENIA KRZYŻY na Litwie oraz ich symbolika	/ 44
	REZERWAT BIOSFER Y ŽUVINTAS królestwo rzadkich ptaków	/ 46

Piktogramy

Obiekty, które można obejrzeć od wewnątrz

Muzeum

Galeria

Zajęcia edukacyjne

Wstęp wolny

Stosowane są zniżki

Dostosowane do osób z niepełnosprawnością ruchową

Częściowo dostosowane do osób z niepełnosprawnością ruchową

Winda / kolej linowa

Przewodnik, wycieczki

Audioprzewodnik

Punkt widokowy

Imprezy

Początek trasy

----- Oznaczenie trasy

1. Obiekt warty odwiedzenia

0 min.
0,0 km

Czas i odległość jadąc samochodem

1. Dodatkowy obiekt warty odwiedzenia

0 min.
0,0 km

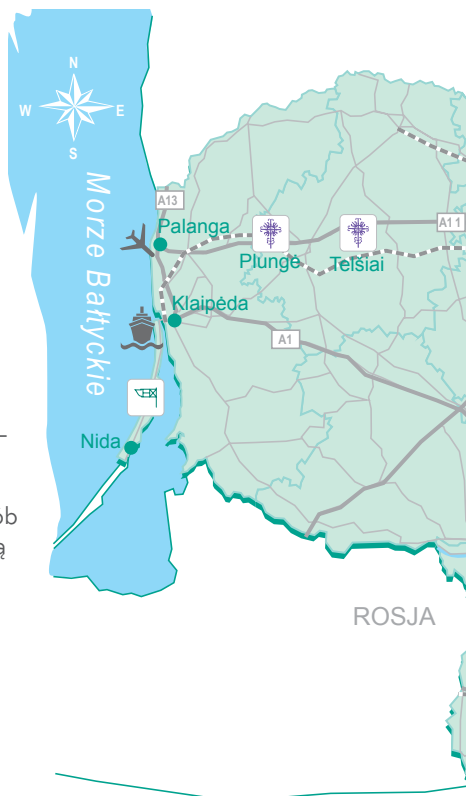
Czas i odległość jadąc rowerem

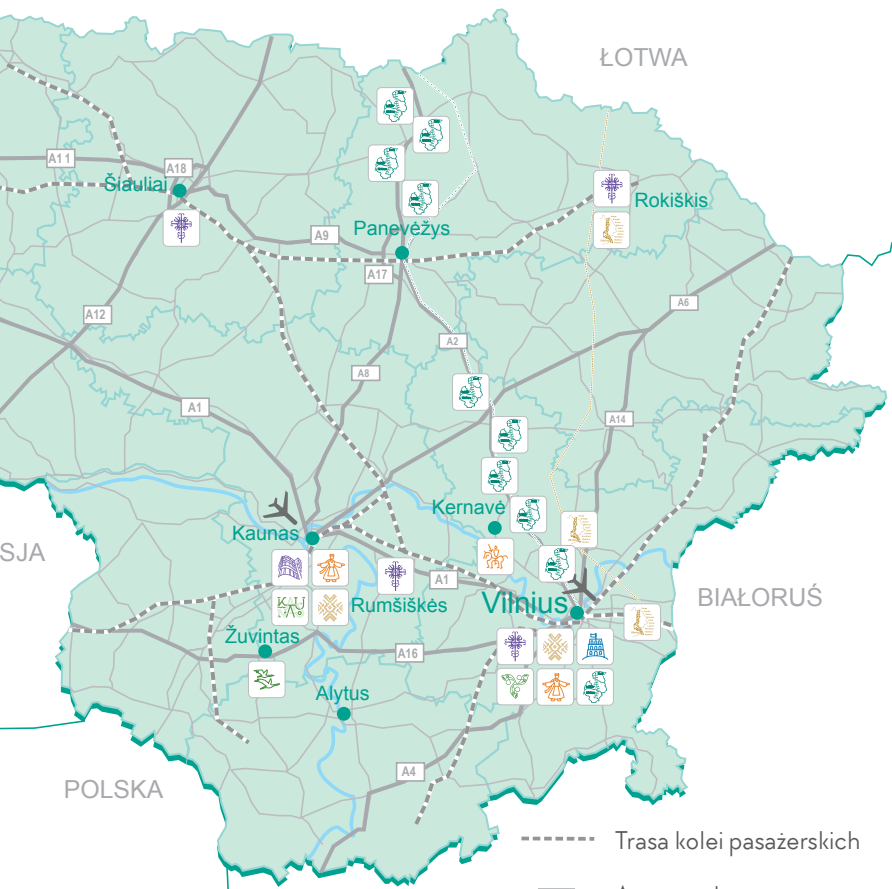
1. Centrum informacji turystycznej

0 min.
0,0 km

Czas i odległość idąc pieszo

- Trasa kolei pasażerskich
- E85— Autostrady
- Drogi krajowe
- ✈️ Lotnisko
- ⚓ Port

Historyczne centrum Wilna – wielokulturowe serce miasta

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Vilnius Historic Centre
Inscribed on the
World Heritage List in 1994

Historyczne centrum Wilna

Historyczne centrum Wilna jest nie tylko miejscem narodzin stolicy. Obejmuje też teren trzech zamków (Górnego, Dolnego i Krzywego), historyczny rdzeń miasta (w granicach dawnych murów obronnych) oraz historyczne przedmieścia. Ten obszar o powierzchni około 360 ha w 1994 r. został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Na historyczne centrum Wilna oddziaływały kultury Wschodu i Zachodu, to z kolei w ciągu kilku stuleci miało wpływ na rozwój polityczny, architektoniczny, kulturalny i naukowy dużej części Europy Wschodniej. Historyczne centrum Wilna stanowi przykład wyjątkowego, ukształtowanego w średniowieczu miasta, które zachowało charakterystyczny promienisty układ ulic. Jego struktura przestrzenna obrazuje zarówno zmianę stylów architektonicznych, jak i rozwój spowodowany wydarzeniami politycznymi oraz wpływem zjawisk przyrodniczych.

Historyczne centrum Wilna zaczęło kształtować się na wzgórzach polodowcowych, zamieszkałych z przerwami od epoki kamienia. Około 1000 r. naszej ery u zbiegu rzek Wilii i Wilenki wybudowano drewniany

zamek, jednak aż do XIII w., wskutek walk plemion Bałtów z Germanami, osada nie rozwinęła się w miasto. Pierwsza wzmianka w źródłach pisanych o Wilnie pochodzi z początku XIV w., z okresu panowania w Wielkim

Księstwie Litewskim księcia Giedymina (w XIII–XVIII w. istniała organizacja państwowa, będąca poprzednikiem obecnego państwa litewskiego). Wówczas zmieniono koryto Wilenki i na powstałej wysepce wzniesiono pierwsze zabudowania murowanego zamku. Po przyjęciu przez Litwę chrztu w 1387 r. Wilno otrzymało lokację na prawie magdeburskim.

Po upływie kilku stuleci – w XVI w. – Wilno było jednym z najwspanialszych miast Europy Środkowej. Zaproszony tu zakon jezuitów w 1579 r. założył Akademię Wileńską. Miasto stało się jednym z największych w regionie centrów nauki i kultury.

Do rozwoju Wilna jako miasta wielokulturowego w znacznym stopniu

przyczyniły się też inne zamieszkałe w Wielkim Księstwie Litewskim narody, Żydzi, Rusini, Polacy, Tatarzy i in. ze swoim językiem, religią i kulturą. Ich spuścizna jest widoczna nie tylko w obiektach dziedzictwa materialnego, ale też w kulturze i tradycjach życia codziennego. Historyczne centrum Wilna, z charakterystycznym średniowiecznym układem ulic i różnorodnością stylów architektonicznych (gotyk, renesans, barok, klasycyzm i in.), można poznać wybierając cztery trasy tematyczne: „Podróż do początków miasta”, „Pieszo po wielokulturowej Starówce”, „Zapoznanie się z Zarzeczem i jego okolicami” oraz „Za murami obronnymi zamków”.

Podróż do początków miasta

Warto poznać miejsca, które dały początek Wilnu. Zachęcamy do zwiedzenia terenu byłych zamków oraz zapoznania się z obiektami zachowanymi do naszych dni lub odbudowanymi. Warto odwiedzić miejsca, przypominające o pogańskiej przeszłości Litwy oraz wyznaczające najważniejsze punkty styczności pogaństwa i chrześcijaństwa.

Spacer po historycznym centrum miasta można rozpocząć symbolicznie – przy pomniku jednemu **królowi Litwy Mendogowi (1)**. Ten władca zjednoczył księstwa plemienne w jeden organizm. Dzięki niemu na mapie geopolitycznej Europy pojawiło się nowe państwo. W 1253 r. Mendog został królem Litwy, panował do 1263 r.

Naprzeciwko pomnika Mendoga widnieje **Nowy Arsenał (2)**. Jest to jedna z najstarszych budowli, wchodzących w skład zespołu zamkowego Wilna. Przypuszcza się, że w XVII–XVIII w. w Nowym Arsenale mieścił się sąd zamkowy i administracja. Obecnie można tu zapoznać się z historią Litwy – eksponaty opowiadają o czasach od pojawienia się

pierwszych mieszkańców na dzisiejszym terytorium państwa do pierwszej połowy XX w.

Dalej trasa prowadzi w samo serce miasta – na **Plac Katedralny (3)**. Spoglądając od strony południowo zachodniej zauważymy główne zachowane lub odbudowane pomniki i symbole historycznego centrum Wilna, obrazujące kilka istotnych znaczeń tego miejsca.

Po pierwsze, budowle niegdyś położone na obecnym Placu Katedralnym pełniły funkcje obronne. W podziemiach **Dzwonnicy Katedralnej (4)** do dziś zachowały się resztki murów obronnych Zamku Dolnego. Na dolnej kondygnacji widoczne są też pozostałości dawnego

Dzwonnica Katedralna

(przedgotyckiego) muru. Brązowe płyty na Placu Katedralnym ukazują, gdzie dokładnie przebiegały mury obronne Zamku Dolnego, gdzie znajdowały się bramy i wieże. W Dzwonnicy do obejrzenia jest ekspozycja dzwonów, stary zegar miejski, makiety historycznej dzwonnicy i Katedry. Z wieży roztacza się panorama Starówki wileńskiej.

Po drugie, Plac Katedralny jest punktem styczności pogaństwa i chrześcijaństwa. Litwa była ostatnim państwem w Europie, które przyjęło chrześcijaństwo. Chrzest umożliwił dalszy rozwój społeczny, polityczny i kulturalny państwa, które stało się jednym z głównych filarów chrześcijaństwa w Europie Wschodniej. Przypuszcza się, że **Katedra Wileńska (5)** stoi w miejscu, w którym wzniesiono pierwszą na Litwie chrześcijańską katedrę. Obecny klasycystyczny wygląd archikatedra zyskała pod koniec XVIII w., po przebudowie dokonanej według projektu architekta Wawrzyńca Gucewicza. Jest to najśłynniejszy i najpotężniejszy zabytek klasycystyczny na Litwie.

Poznawać bazylikę można nie tylko od zewnątrz i od wewnątrz, ale też

po zejściu do podziemi – miejsca pochówku wielkich książy litewskich, biskupów i ich pomocników, członków kapituły katedralnej.

Ustawiony na placu **pomnik wielkiego księcia litewskiego Giedymina (6)** odświeża jeszcze jedną kartę w historii Wilna. W 1323 r. za panowania Giedymina w źródłach pisanych pojawiła się pierwsza wzmianka o Wilnie jako stolicy państwa litewskiego. Książę nadał mieszczanom prawa, zaprosił do Wilna z zagranicy kupców i rzemieślników oraz zakonników (w większości z Europy Zachodniej). Dzięki niemu Wilno stało się miastem wielokulturowym i najważniejszym centrum Litwy.

Chcąc więcej dowiedzieć się o księciu Giedyminie, można z nim „porozmawiać”. Ten pomnik jest jednym z piętnastu „rozmawiających wileńskich rzeźb”. Wystarczy znaleźć przymocowaną do pomnika niebieską tabliczkę i zeskanować smartfonem kod QR.

Świadectwem politycznej siły oraz rozkwitu kulturalnego Wielkiego Księstwa jest położony obok Katedry, odbudowany **Pałac Wielkich Książąt Litewskich (7)**, który jest

Wieża Gedymina

ściśle związany z historią Litwy, ukazując jej rozwój dyplomatyczny, gospodarczy i kulturowy w epoce gotyku, renesansu i wczesnego baroku. Zamek zburzono po ostatnim – trzecim – rozbiore Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1795 r.). W muzeum, czynnym w odbudowanym pałacu wielksiążęcym można zapoznać się z bogatą spuścizną archeologiczną, rozwojem historycznym i architektonicznym budowli, odtworzonymi wnętrzami reprezentacyjnymi oraz skarbem władców.

W Pałacu Wielkich Książąt Litewskich do dyspozycji zwiedzających jest też nowinka techniczna – system rzeczywistości wirtualnej 3D pozwala poznać rozwój zamku i pałacu podróżując w czasie.

Obok pałacu znajduje się **dolina Świntoroga (8)** – miejsce ważne dla kultury Bałtów. Jak się przypuszcza, tu palono i grzebano zwłoki wielkich książąt. Stąd warto wejść na **Górę Zamkową (9)**, na której znajdują się ruiny Zamku Górnego z początku XV w. Z góry roztacza się panorama doliny Wilii i Wilenki oraz schodzących ku niej

terasami wyżyn, tworzących swoisty amfiteatr, w którym położona jest Starówka wileńska.

Po zapoznaniu się z panoramą Wilna, na Górze Zamkowej warto zwrócić uwagę na **Wieżę Gedymina (10)**. Jest to jedyna z trzech zachowanych do dziś wież muru obronnego Zamku Górnego. Stanowi jeden z najważniejszych symboli Wilna.

Po zejściu z Góry Zamkowej i skręceniu w lewo, w kierunku mostu na Wilence, dojdziemy do **Starego Arsenалу (11)**. Mieściła się tu odlewnia armat, później zaś – największy w Wielkim Księstwie Litewskim arsenał broni i amunicji. Obecnie Litewskie Muzeum Narodowe prezentuje tu ekspozycję archeologiczną, liczącą ponad 4 tys. znalezisk. W budynku Starego Arsenалу czynne jest też Muzeum Sztuki Użytkowej i Designu, stanowiące oddział Litewskiego Muzeum Sztuki.

Według danych najnowszych badań archeologicznych, pod koniec XIII w. w miejscu arsenalów Zamku Dolnego – zarówno Starego, jak i Nowego – założono osadę, która dała początek Wilnu.

Dalej warto udać się w kierunku Góry

Krzywej, zwanej też **Górá Trzykrzyską (12)**. Na tym wzgórzu stał jeden z zamków obronnych Wilna – drewniany Krzywy Zamek, spalony pod koniec XIV r. podczas najazdu krzyżackiego. Góra Zamkowa oraz Góra Trzykrzyska stanowią najlepsze punkty widokowe, z których można obejrzeć stare

Wilno i otaczające go nowe dzielnice, uzmysłowić plan miasta i właściwości przyrodnicze, które miały wpływ na jego kształtowanie się. Ze wzgórz widać, że plan centrum historycznego ma kształt pierścienia – ulice promieniście rozchodzą się w różnych kierunkach od pierwotnej osady zamkowej.

2. Litewskie Muzeum Narodowe (Nowy Arsenał)

M
www.lnm.lt
 Arsenalo g. 1, Vilnius

4. Dzwonnica Katedralna

M
www.bpmuziejus.lt
 Katedros a. 1, Vilnius

5. Archikatedra Wileńska (Bazylika archikatedralna św. Stanisława i św. Władysława w Wilnie)

www.katedra.lt
 Katedros a. 1, Vilnius

Podziemia Katedry Wileńskiej

M
www.bpmuziejus.lt

7. Pałac Wielkich Książąt Litewskich

M
www.valdovurumai.lt

Katedros a. 4, Vilnius

10. Wieża Giedymina i punkt widokowy

M
www.lnm.lt
 Arsenalo g. 5, Vilnius

11. Stary Arsenał

M
www.lnm.lt/senasis-arsenasas
 Arsenalo g. 3, Vilnius

Muzeum Sztuki Użytkowej i Desingu

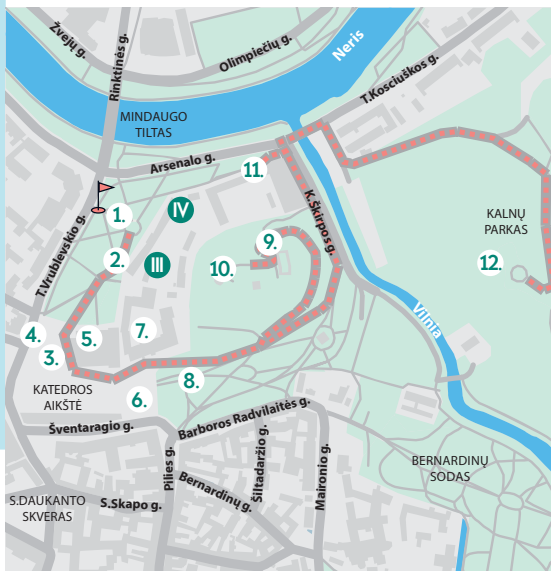
M
www.ldm.lt/tdm
 Arsenalo g. 3A, Vilnius

Dodatkowe obiekty:

- I Góra Bekieszowa;
- II Góra Mogiły Giedymina;
- III Dom horodniczego (XVI w.);
- IV Fundamenty kościoła ś. s. Anny i Barbary (XIV w.).

40 min.
 2,7 km

20 min.
 2,7 km

Pieszno po wielokulturowym mieście

Pokonanie tej trasy pozwoli poznać Wilno jako miejsce współistnienia różnych narodów, kultur, religii i stylów architektonicznych. Pozwoli zrozumieć, że Wilno przejęło wartości kultury europejskiej i w znacznym stopniu wpłynęło na rozwój kultury i architektury dużej części Europy Wschodniej. Spacerując wąskimi uliczkami, zetkniemy się nie tylko z litewskim dziedzictwem historycznym, ale też dziedzictwem kształtujących wizerunek miasta zarówno niegdyś, jak i teraz Polaków, Żydów, Rosjan oraz przedstawicieli innych narodowości.

Znajomość z wielokulturową Starówką wileńską warto rozpocząć od perty późnego gotyku – **zespołu historyczno-architektonicznego braci bernardynów (1)** (kościół Bernardynów, kościół św. Anny oraz klasztoru bernardynów). W panoramie Wilna z początku XVI w. zespół bernardynów wraz z kościołem św. Anny wyróżniał się swoim bogactwem. Są to najlepiej zachowane gotyckie zabytki na wileńskiej Starówce.

W kościele Bernardynów należy zwrócić uwagę na apsydę (XV w.) oraz gotycką wieżyczkę, znajdującą się od strony południowo-wschodniej. Warto poznać też historię klasztoru. Po zespole bernardynów organizowane są wycieczki, w ramach których do zwiedzenia jest kościół Bernardynów, spacer po odnowionych częściach starego zespołu architektonicznego, korytarzach

klasztornych, wejście do podziemi kościoła oraz schodkami na poddasze wieżyczki obronnej.

W pobliżu mieści się **Ogród Bernardyński (2)**. W opinii historyków, znaczną część tego terenu od końca XV w. zajmował ogród, będący własnością bernardynów. Obecnie w parku przywrócono autentyczny wygląd z XIX w. według projektu artysty malarza Władysława Straussa. Do obejrzenia są odtworzone dawne obiekty parkowe – alpinarium, staw, główny plac i in.

Po zapoznaniu się z zespołem bernardynów i parkiem warto udać się do **kościół św. Michała Archanioła (3)**, którego budowę ukończono na początku XVII w. Obok znajduje się zespół budynków renesansowych, w których harmonijnie współistnieją zarówno gotyk, jak i barok. Ten zespół architektoniczny

Zespół bernardynów

jest świadectwem tradycji fundowania w Wielkim Księstwie Litewskim klasztorów i kościołów – budowę świątyni wspierał kanclerz wielki litewski Leon Sapieha. Kościół św. Michała Archanioła jest mauzoleum rodu Sapiehów. W kościele oraz w poszczególnych budynkach byłego klasztoru bernardynów mieści się Muzeum Sztuki Sakralnej.

Dalej ulicą św. Mykolo (d. Świętomichalska) można udać się na ulicę Pilies (d. Zamkowa). Tam warto zatrzymać się przy domu oznaczonym **numerem 12 (4)**. Jest to jeden z najbardziej złożonych domów mieszkalnych z XVI w., utrzymany w stylu gotyckim.

Po skręceniu z ulicy Pilies w zaułek Skapo (d. Skopówka), znajdziemy się przy ulicy Universiteto (d. Uniwersytecka). Naszym oczom ukaże się **Pałac Prezydencki (5), siedziba prezydenta Republiki Litewskiej** – najlepszy przykład budynku utrzymanego w stylu późnego klasycyzmu (kon. XVIII – pocz. XIX w.), tak zwanego *empire*. W Wielkim Księstwie Litewskim była to zarówno rezydencja magnackiego rodu Gasztołdów, jak i biskupów wileńskich. W czasach, gdy Wilno nie było stolicą niezależnego kraju, był to pałac generał-gubernatora, dom oficerów sowieckich i in.

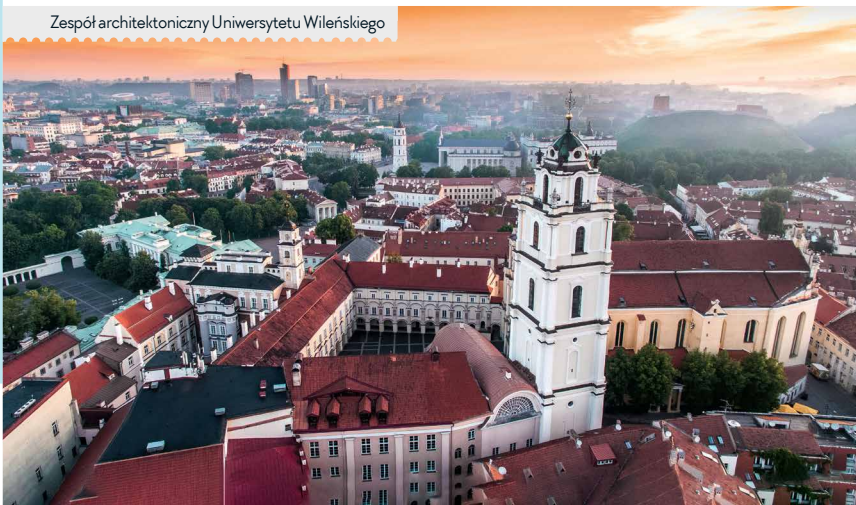
Koniecznym należy zwiedzić położony obok Pałacu Prezydenckiego

Uniwersytet Wileński (6). Jest to wyjątkowy zespół budowli, ukształtowany w ciągu kilku stuleci, którego cechą charakterystyczną jest różnorodność stylów architektonicznych oraz obecność wielu dzieł sztuki współczesnej. Założona w 1579 r. przez zakon jezuitów Akademia Wileńska była ważnym ośrodkiem nauki i kultury w całej Europie Wschodniej, gwarantem zwycięstwa kontrreformacji w Wielkim Księstwie Litewskim. Na tej uczelni studiowało wielu słynnych naukowców, pisarzy i działaczy społecznych z wielu krajów Europy.

Po Uniwersytecie organizowane są wycieczki, można wjechać na dzwonnice **kościół św. Jana (7)**, skąd rozlega się wspaniała panorama Starówki wileńskiej. Ten należący do zespołu budynków uniwersyteckich obiekt jest najstarszym budowlą na starym mieście. Wzniesiony na początku XV w. kościół św. Jana był pierwszym kościołem parafialnym, wybudowanym przy najważniejszym wówczas placu miejskim (obecnie Ratuszowym). Łączy w sobie elementy gotyku i klasycyzmu, jednak najdźwięczniej brzmi tu barok.

Do wyjątkowych budynków w zespole architektonicznym Uniwersytetu Wileńskiego należy **Alumnat (8)**. To założone przez papieża w drugiej połowie XVI w. seminarium duchowne

Zespół architektoniczny Uniwersytetu Wileńskiego

Plac Ratuszowy

dla misjonarzy obrządku unickiego było forpoczta wpływów katolicyzmu w Europie Wschodniej. Alumnat utrzymany jest w duchu renesansu z elementami manieryzmu. Na zespół architektoniczny składa się dziedziniec zamknięty i półzamknięty. Z półzamkniętego rozlega się widok na dziedziniec Pałacu Prezydenckiego.

Po zapoznaniu się z zespołem budynków Uniwersytetu Wileńskiego, warto przejść na ulicę Dominikonę (d. Dominikańska). Przy tej ulicy kościołów i pałaców magnackich stoi **pałac Pociejów (9)**. Spoglądając na fasadę tej rezydencji, której budowę rozpoczęto w XVII i zakończono dopiero w XIX w., zauważymy cechy kolorystyczne wczesnego baroku, płaskorzeźby rycerzy oraz dwukondygnacyjną galerię arkadową.

Dalej warto udać się w kierunku historycznej dzielnicy żydowskiej – z ulicy Dominikonę należy skręcić w ulicę Stiklių (d. Szklana) i pojąć w kierunku **ulicy Żydu (d. Żydowska)** oraz **pomnika Gaona (10)**. Dzięki żydowskiemu myślicielowi Eliaszowi ben Salomonowi Zalmanowi, bardziej znanemu jako Gaon z Wilna, miasto stało się duchowym centrum żydostwa, szczególnie ważnym ośrodkiem w życiu nie tylko Żydów europejskich, ale i całego świata.

Po powrocie na ulicę Stiklių należy dojść

do jej końca, aż do **Placu Ratuszowego i zespołu budynków Gildii Kupieckiej (11)**. Plac Ratuszowy stanowi centralny punkt promienistego planu ulic miasta. Ten ukształtowany w średniowieczu układ sieci ulic zachował się do naszych dni. Stojąc na placu, warto zwrócić uwagę na klasyczną fasadę Ratusza oraz budynki Gildii Kupieckiej, pochodzące z początku XV w. Stanowią doskonały, niezniszczony przez czas, przykład budowli wileńskich utrzymanych w stylu gotyckim i renesansowym.

Będąc na Placu Ratuszowym nie da się nie zauważyć wczesnobarokowego (XVII w.) **kościół św. Kazimierza (12)**, którego budowę rozpoczęto w 1604 r. Jego kopuła jest jedną z najwspanialszych dominant w panoramie miasta, widoczną nie tylko z góry, ale też z perspektywy wielu ulic. Dla współczesnej Litwy ten kościół jest niezwykle ważny ze względu na to, że zapoczątkował barok, ale też ze względu na kult świętego królewicza Kazimierza.

Dalej można udać się ulicą Didzioji (d. Wielka) w kierunku Ostrej Bramy. Warto zatrzymać się przy domu, obecnie znajdującym się pod adresem **Aušros Vartų g. 8 (13)**. Jest to jedyny zachowany na Starówce wileńskiej budynek gospodarczy w stylu gotyckim, z renesansowym ornamentem wykonanym techniką sgraffito. Przymuszcza się, że

w XV–XVI w. znajdowały się tu budynki gospodarcze (magazyny) kupców.

Będąc przy ulicy Aušros Vartų (d. Ostrobramska), znajdziemy się w „świętym trójkącie Wilna”: połączone wspólnym murem lub przedzielone ulicą stoją trzy świątynie chrześcijańskie.

Pierwsza – **cerkiew św. Trójcy i klasztor bazylianów (14)**, stanowią własność unitów. W miejscu obecnej świątyni w XIV w. stała drewniana cerkiew prawosławna i dopiero w XVI w. wzniesiono obecną murowaną. Brama klasztoru bazylianów jest jedną z najpiękniejszych i największych budowli późnobarokowych.

Druga – **cerkiew św. Ducha i klasztor prawosławny (15)**, stanowią przykład przenikania się w Wilnie kultur Wschodu i Zachodu (kon. XVI w.). Wnętrze pochodzące z drugiej połowy XVIII w. utrzymane w stylu późnego baroku zachowało się do dziś. Jest to jedyny klasztor w Wilnie, działający nieprzerwanie od chwili założenia.

I wreszcie trzecia – wczesnobarokowy (pocz. XVII w.) **kościół św. Teresy** oraz **były klasztor karmelitów bosych (16)**. Kościół wzniesiono na architekturze rzymskiej. Przypomina on rzymskie kościoły Matki Bożej na Schodach (*S. Maria della Scala*) i Matki Bożej Zwycięskiej (*S. Maria della Vittoria*). Późnobarokowe freski wewnątrz świątyni stanowią najdoskonalszy przykład malarstwa ściennego z drugiej połowy XVIII w.

Zwiedzanie można zakończyć przy jeszcze jednym symbolu Wilna, miejscu świętym dla wyznawców trzech religii, przyciągającym rzesze pielgrzymów – **fragmencie Ostrej Bramy (Miednickiej) i kaplicy Ostrobramskiej (17)**. Jest to jedyna zachowana brama w murze obronnym Wilna, utrzymana w stylu renesansowym. Po raz pierwszy w źródłach pisanych została wspomniana na początku XVI w. O funkcji obronnej Ostrej Bramy (Miednickiej) przypominają dobrze widoczne po stronie zewnętrznej otwory strzelnicze.

W XVII w. nad bramą wzniesiono drewnianą kaplicę, która obecny

klasykistyczny wygląd zyskała po przebudowie w XIX w. W kaplicy umieszczono obraz Matki Miłosierdzia. Jest to jedno z najszynniejszych dzieł malarstwa renesansowego na Litwie.

1. Zespół historyczno-architektoniczny bernardynów

 www.bernardinuansambilis.lt
Maironio g. 10–2, Vilnius

Kościół św. Anny

 www.onosbaznycia.lt
Maironio g. 8, Vilnius

Kościół Bernardynów (św. Franciszka z Asyżu)

 www.bernardinuparapija.lt
Maironio g. 10, Vilnius

2. Ogród Bernardyński

 www.vilniusparkai.lt
B. Radvilaiteš g. 8A, Vilnius

3. Kościół św. Michała Archanioła

 www.bpmuziejus.lt
Šv. Mykolo g. 9, Vilnius

5. Pałac Prezydenta Litwy

www.lrp.lt/prezidento-rumai
S. Daukanto a. 3, Vilnius

6. Zespół architektoniczny Uniwersytetu Wileńskiego

www.muzejus.vu.lt
Universiteto g. 5, Vilnius

7. Dzwonnica kościoła św. Jana (św. Jana Chrzyciela i św. Jana Apostoła i Ewangelisty)

www.muzejus.vu.lt
Św. Jono g. 12, Vilnius

12. Kościół św. Kazimierza

www.kazimiero.lt
Didžioji g. 34, Vilnius

15. Cerkiew św. Ducha

Aušros Vartų g. 10, Vilnius

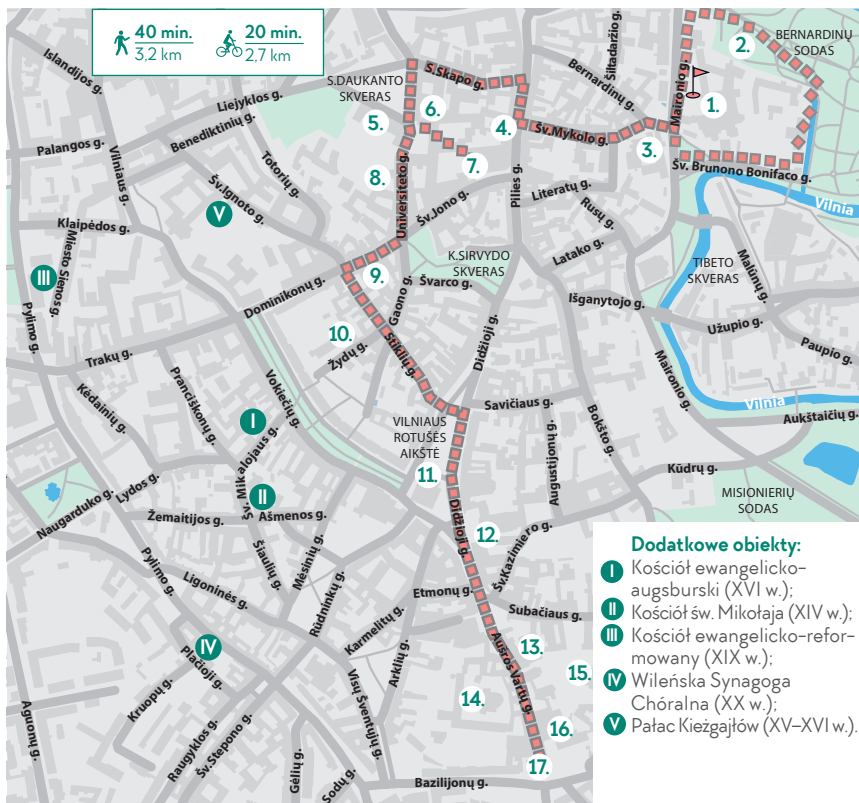
16. Kościół św. Teresy

17. Kaplica Ostrobramska (Najświętszej Maryi Panny Matki Miłosierdzia)

www.ausrosvartai.lt
Aušros Vartų g. 14, Vilnius

Zapoznanie się z Zarzeczem i jego okolicami

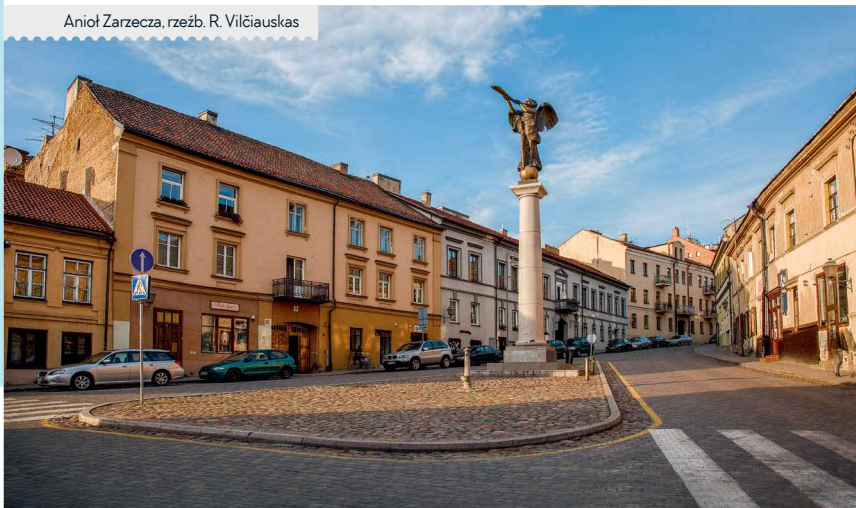
Zarzecze jest najstarszym przedmieściem Wilna. Zachował się tu plan ulic przypominający plan starego miasta, przetrwały również zabytki architektoniczne. Historyczne centrum Wilna ma niejako swoje przedłużenie na ulicach, skwerach i dziedzińcach tego przedmieścia. Pokonując proponowaną trasę można poznać zarówno stare Zarzeczce z budowlami historycznymi, jak i nowe jego oblicze, kształtowane przez obecnych mieszkańców. Dzisiejsza Republika Zarzeczca jest ciekawym przykładem utworzenia wspólnoty oraz znalezienia dla niej wyrazu artystycznego.

Znajomość z Zarzeczem i jego okolicami można rozpocząć od położonej przy ulicy Maironio **cerkwi Przczystej Bogarodzicy (1)**. Jest to najstarszy zachowany w Wilnie sobór prawosławny, wybudowany na początku XIV w. w zamieszkałej przez prawosławnych Rusinów dzielnicy nad Wilenką. Cerkiew jest utrzymana w stylu gotyckim. Jest świadectwem charakterystycznego dla Wielkiego Księstwa Litewskiego zjawiska – stykania się dwóch kultur europejskich. Obecny wygląd budowli jest późniejszy, sięga drugiej połowy XIX w., wtedy cerkiew została przebudowana w stylu gruzińskim. Idąc od cerkwi w kierunku mostu dostrzeżemy **znak Zarzeczca (2)**. Głosi on, że w tym miejscu zaczyna się Republika

Zarzecze. Od początku kształtowania się do dziś jest to niejako osobny „organizm” miejski, gdyż naturalna granica w postaci koryta Wilenki utrzymała stosunkową zamkniętość dzielnicy. Początkowo na tym przedmieściu osiedlali się rzemieślnicy, kupcy i biedniejsi mieszkańcy miasta, później stało się ono ulubionym miejscem artystów, którzy z biegiem czasu uczynili z dzielnicy osobną „republikę”. W 1997 r. zyskała ona miano Republiki Zarzeczce.

Po przejściu mostu należy iść prosto ulicą Użupio oraz, po skręceniu w ulicę Malūnų, zatrzymać się przy budynku oznaczonym numerem 3. Od końca XV w. działał w nim **klasztor bernardynek nieklauzurowych (3)** (Mniszek Trzeciego Zakonu Regularnego św. Franciszka

Anioł Zarzeczca, rzeźb. R. Vilčiauskas

Barbakan w murach obronnych Wilna

z Asyżu). Było to pierwsze na Litwie zgromadzenie żeńskie. Mimo iż historia klasztoru sięga XV w., obecne budynki pochodzą z końca XVIII w.

Idąc dalej wzdłuż Wilenki, należy obejść budynek wileńskiej Akademii Sztuk Pięknych i wejść na ścieżkę dla pieszych, zwaną Przecięgiem Jonasa Mekasa. Tą ścieżką można przejść schodkami na ulicę Užupio. Naprzeciwko widoczna będzie brama, prowadzącą do niedużego **kościół św. Bartłomieja Apostoła (4)** – jednego z najważniejszych zabytków historycznych przedmieścia Zarzecze.

Kościół został zbudowany w stylu późnego klasycyzmu, dobudowana wieżyczka jest utrzymana w stylu historyzmu. Obecnie z kościoła korzysta wileńska katolicka społeczność białoruska.

Po opuszczeniu dziedzińca kościelnego należy skręcić w prawo i iść ulicą Polocko do innego położonego na Zarzeczu ważnego obiektu dziedzictwa historycznego – założonego na początku XIX w. **cmentarza Bernardyńskiego (5)**, którym zarządzali zakonnicy zakonu bernardynów.

Po spacerze po cmentarzu i odwiedzeniu grobów słynnych wilanian, najpierw ulicą Polocko, później zaś Užupio można wrócić

do placu, na którym stoi **Anioł Zarzecza (6)**. Ta ustawiona w 2001 r. rzeźba autorstwa rzeźbiarza Romasa Vilčiauskasa i architektka Algirdasa Umbrasasa jest nieodłącznym symbolem Zarzecza.

Po uwiecznieniu siebie na tle Anioła można skręcić w ulicę Paupio, gdzie na jednej ze ścian widnieją tablice, na których w różnych językach świata – litewskim, polskim, rosyjskim, angielskim, francuskim, niemieckim, arabskim, estońskim i in. – laserem wygrawerowano **Konstytucję Republiki Zarzecze (7)**, liczącą 41 punkt. Zarówno tablice z tekstem konstytucji i odciskiem dłoni, jak i rzeźba Anioła symbolizują otwartość, tolerancję i duch wolności Zarzecza, bez których nie da się wyobrazić tej dzielnicy.

Przemierzając ulicę Paupio dojdziemy do położonego na obrzeżach Zarzecza parku ze stawami – lubianego przez mieszkańców miasta miejsca spacerów.

Podróż można kontynuować przecinając ulicę Maironio i wspinając się w kierunku **murów obronnych Wilna – Barbakanu (8)**. Jest to budowla obronna o oryginalnej konstrukcji. Znacznie ucierpiała w połowie XVII w. podczas wojen z Moskwą, w latach II wojny światowej używano jej jako kryjówek

dla żołnierzy niemieckich. Na Barbakan składa się baszta, urządzone w miejskim murze obronnym, podziemne pomieszczenia artyleryjskie oraz łączący je korytarz, będący tunelem o długości 48 m. W Barbakanie czynne jest muzeum, w którym można zapoznać się z historią samej budowli, murów obronnych Wilna oraz ówczesnym uzbrojeniem. Z murów obronnych rozlega się wspaniała panorama położonego w dole Żarzeczka. Po obejrzeniu pięknego krajobrazu można kontynuować zwiedzanie idąc

ulicą Subačiaus w kierunku barokowego **kościół Misjonarzy (Wniebowstąpienia Pańskiego) (9)**, obok którego zachowały się budynki byłego klasztoru misjonarzy. Kościół Misjonarzy przy klasztorze zaczęto wznosić pod koniec XVII w., budowę zakończono na początku XVIII w. Poznawanie najstarszego przedmieścia Wilna i jego okolic można zakończyć w **punkcie widokowym przy ulicy Subačiaus (10)**, skąd roztacza się malownicza panorama Starówki wileńskiej. Można ją obejrzeć przez ustawione tam lornetki.

1. Cerkiew Przczystej Bogarodzicy

Maironio g. 14, Vilnius

4. Kościół św. Bartłomieja Apostoła

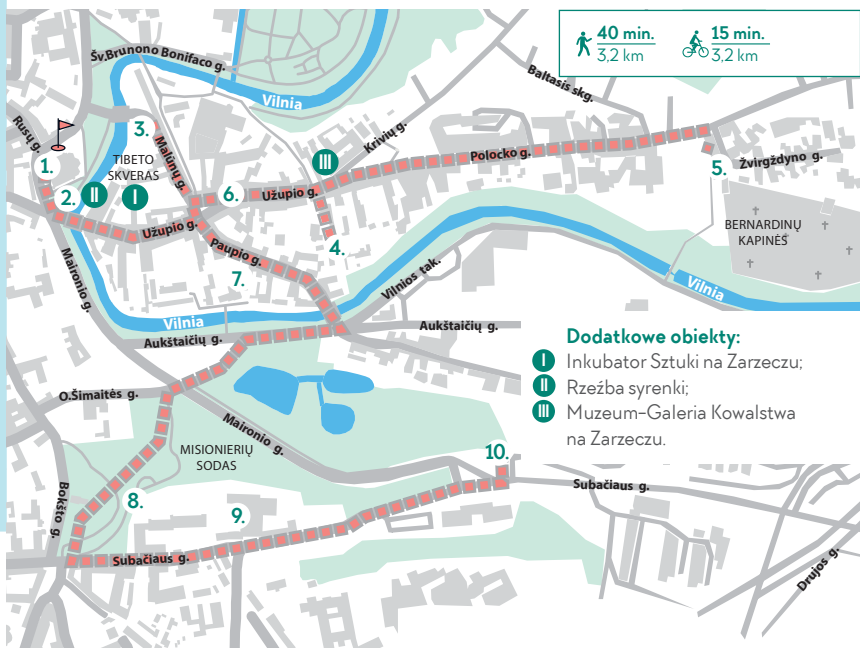
Užupio g. 17A, Vilnius

8. Mury obronne Wilna – Barbakan

www.lnm.lt

Bokšto g. 20 / Subačiaus g. 18,
Vilnius

Dodatkowe obiekty:

- I Inkubator Sztuki na Żarzeczku;
- II Rzeźba syrenki;
- III Muzeum-Galeria Kowalstwa na Żarzeczku.

Za murami obronnymi zamków

Przemierzając tę trasę można poznać przedmieścia historycznego centrum Wilna, położone na zachód i południowy zachód od byłego muru obronnego Zamku Górnego – ciągnące się w kierunku obecnej alei Gedimino, ulic Vilniaus i Basanavičiaus. Warto zwrócić uwagę na budynki, pochodzące z okresu szybkiej urbanizacji.

Do XIX w. na przedmieściu mieszcili się rezydencje, klasztor i ich infrastruktura gospodarcza, wzdłuż rzeki rozlokowano magazyny kupców wileńskich oraz kilka drewnianych domów mieszkalnych. Jednak już na początku XIX w. ten teren zmienił się, gdyż zaczęto tworzyć nowe centrum miasta z główną osią w postaci obecnej alei Gedimino.

W ciągu kilku stuleci jedna z najstarszych podwileńskich miejscowości z pustego pola przemieniła się w przedmieście, później stała się obrzeżem, teraz zaś – również centrum miasta. Widnieją tu wzniesione w XIX–XX w. budynki, będące świadectwem zachodzącego w mieście szybkiego procesu urbanizacyjnego i jego wpływu na przestrzeń miejską. W omawianym okresie na tym terenie pojawiły się budowle, pełniące nowe funkcje i odpowiadające nowym potrzebom miasta.

Podróż warto rozpocząć w położonym naprzeciwko Katedry **skwerze Odminiu (1)**. Przez długi czas ten teren znajdował się poza granicami Starówki wileńskiej – był miejscem za murem obronnym. W pobliżu, przy obecnej ulicy Liejyklos, w XIX w. czynna była odlewnia dzwonów, z kolei przy ulicy Odminiu – warsztaty garbarzy, stąd też obecna nazwa skweru.

Następnie można udać się na aleję Gedimino. W budynku pod numerem 3 mieści się siedziba **Litewskiej Akademii Nauk (d. budynek Państwowego Banku Rosji) (2)**. Budynek wzniesiono na początku XX w. Na jego fasadzie współistnieją elementy neoklasycyzmu

i wczesnego modernizmu.

Kilka metrów dalej po przeciwnej stronie alei Gedimino mieści się **siedziba Banku Litwy (d. Bank Rolny w Wilnie) (3)**. Miejsce, w którym obecnie znajduje się bank, pod koniec XIX w. było prawie pustkowiem, stało tu zaledwie kilka drewnianych domków. Właśnie tu postanowiono wybudować siedzibę Banku Rolnego. Budynek wzniesiony pod koniec XIX w. był pierwszym w Wilnie, wybudowanym specjalnie dla banku. Jest doskonałym przykładem historyzmu z elementami neorenesansu i neoklasycyzmu. W wybudowanym obok domu kupca na skrzyżowaniu alei Gedimino i ulicy Totorių obecnie czynne jest Muzeum Pieniądza.

Od siedziby Banku Litwy można udać się w kierunku ulicy K. Sirvydo, przy której stoi **kościół św. Jerzego (4)**, stanowiący część zespołu architektonicznego klasztoru karmelitów. Na początku XVI w. wzniesiono gotycką, jednonawową świątynię, jednak w połowie XVIII w. strawił ją pożar, przetrwała jedynie część ścian. Później z inicjatywy wojewody nowogrodzkiego Jerzego Radziwiłła prawie od podstaw wybudowano obecny kościół, utrzymany w stylu późnobarokowym. Obok kościoła widnieje oznaczona numerem 6 **siedziba Związku Pisarzy Litwy (d. pałac Ogińskich) (5)**. Pod koniec XIX w. kupiec Edward Wojnicki wybudował dwukondygnacyjny budynek. Później był on kilkakrotnie przebudowywany i odnawiany. W

Kościół św. Katarzyny

XX w. we wnętrzu pałacu odtworzono elementy zdobnictwa pieców, sztukaterię na sufitach, drewniane posadzki, elementy kowalstwa artystycznego i in. Są to jedne z najpiękniejszych w stolicy wnętrza neobarokowych.

Po opuszczeniu pałacu po prawej stronie zobaczymy tylną fasadę **Poczty Głównej (d. dom A. Sniadeckiego) (6)**. Warto obejść budowlę i wejść do jej środka. Ten wzniesiony w 1886 r. budynek stanowi jeden z najlepszych w Wilnie przykładów historyzmu, jednak widoczny jest tu też wpływ architektury renesansowej – świadczą o nim szeroki profilowany karnisz, balustrady, attyka. Podróż można kontynuować aleją Gedimino. Warto zwrócić uwagę na stojący w pobliżu poczty, po drugiej stronie **budynek banku (d. budynek polskiej Poczty Kasy Oszczędności) (7)**. Zaczęto go wznosić w pierwszej połowie XX w. Ten jednolity monumentalny budynek o eleganckich proporcjach jest jednym z najlepszych przykładów konstruktywizmu wileńskiego.

Idąc aleją warto obejrzeć oznaczone numerem 18 **centrum handlowe (8)**. W okresie międzywojennym w

tym utrzymanym w stylu modernizmu budynek mieścił się dom handlowy braci Jabłkowskich. Dalej podróż można kontynuować ulicą Vilniaus. Na skrzyżowaniu z ulicą Islandijos, po lewej stronie, widnieje **pałac Radziwiłłów (9)**, który był własnością Janusza Radziwiłła. Stanowi on najdojrzalszy przykład architektury pałacowej z początku XVII w. Podczas wojny z Moskwą budynek został zrujnowany, później praktycznie zburzony, w XVIII w. strawił go pożar. W 1983 r. odbudowano jeden z pięciu należących do pałacu trzykondygnacyjnych pawilonów. Obecnie czynne jest w nim Muzeum Pałacu Radziwiłłów.

Ulicą Vilniaus dojdziemy do **kościół św. Katarzyny (10)**. Świątynia, której budowę rozpoczęto na początku XVII w., obecny wygląd zyskała dopiero po przebudowie w połowie XVIII w. Kościół jest połączony z budynkami byłego klasztoru benedyktynek. W ostatnim czasie są w nim organizowane koncerty. Od kościoła św. Katarzyny ulicą Klaipėdos można dojść do **skweru Reformatorów (11)**. Historia tego miejsca sięga XVII w., gdy z rozkazu króla Władysława IV Wazy ewangelicy reformowani zostali wygnani poza

mury obronne Wilna. Tu założyli swój cmentarz (teren obecnego skweru) i wybudowali drewniany kościół. W XIX w. świątynię zburzono i wzniesiono nową, muruwaną, która zachowała się do dziś.

Idąc ulicą Pylimo w kierunku ulicy Trakų w niszy domu (Trakų g. 2/Pylimo g. 24) zauważymy rzeźbę Stanisłava Kuzmy „Strażnik Bramy Miejskiej”. Przypomina ona, że w tym miejscu znajdowała się jedna z dziewięciu bram murów obronnych, otaczających Wilno, tak zwana **Brama Trocka (12)**.

Z pozostałymi obiektami na trasie zapoznamy się idąc w górę ulicą J. Basanavičiaus. Po prawej stronie widnieje **Rosyjski Teatr Dramatyczny**

(d. polski Teatr Wielki na Pohulance) **(13)**. Budynek utrzymany w stylu eklektyzmu historycznego i *art nouveau* wzniesiono na początku XX w. Po drugiej stronie ulicy J. Basanavičiaus widnieje ostatni obiekt na trasie – wybudowany w 1903 r. na jednym z najwyższych w pobliżu Starówki wzgórz siedmiokondygnacyjny **budynek administracji Kolei Litewskich (d. budynek Kolei Poleskich) (14)**, utrzymany w stylu neoklasykistycznym.

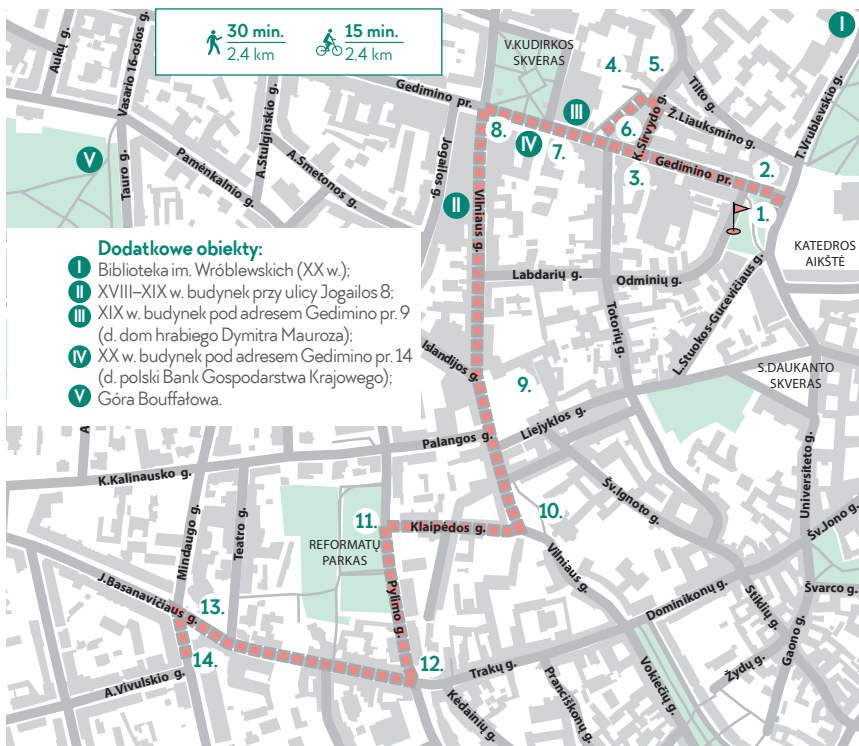

9. Muzeum Pałacu Radziwiłłów

www.ldm.lt/rrm

Vilnius g. 24, Vilnius

Imprezy

Co roku w pierwszych dniach marca ulice wileńskiej Starówki wypełniają uczestnicy **Jarmarku Kaziukowego** (organizowany w weekend przed imieninami św. Kazimierza). Jest to największe zgromadzenie rzemieślników i artystów ludowych. Liczący stuletnie tradycje jarmark jest prezentacją rękodzieła, sztuki rzeźbienia krzyży i in. Kaziuki zaczęto organizować na początku XVII w., do dziś przyciągają co roku tysiące gości.

W połowie czerwca w stolicy Litwy, a zwłaszcza w jej historycznym centrum, odbywa się festiwal jednej nocy – **Noc Kultury**. Na placach, ulicach, w parkach i innych najbardziej zaskakujących miejscach realizowane są różnorodne projekty artystyczne – muzyczne, taneczne, teatralne, filmowe, fotograficzne, instalacji współczesnej i in.

W pierwszy weekend września odbywają się **Dni Stolicy** – jeden z najbardziej masowych festiwali, organizowanych w Wilnie.

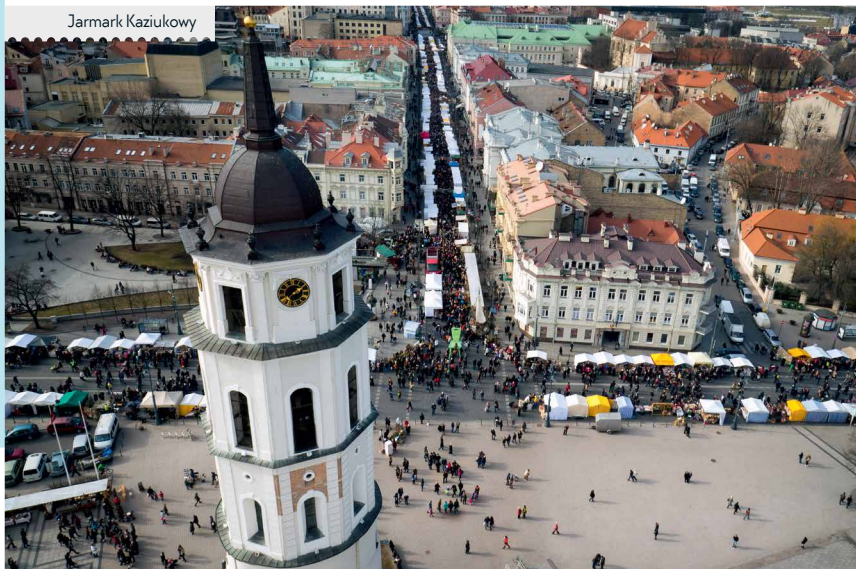
Są to różnorodne imprezy, utrzymane na wysokim poziomie artystycznym, zaspokajające wszechstronne potrzeby mieszkańców miasta i cieszące się szczególnie dużym zainteresowaniem. Imprezy festiwalowe odbywają się w największych otwartych przestrzeniach miasta: na Placu Katedralnym, alei Gedimino, w Parku Zakret i in.

Podczas najbardziej oczekiwanego zimowego święta – **Bożego Narodzenia** – serce stolicy – Plac Katedralny – pachnie piernikami i czaruje świąteczną atmosferą. Tu choinkę otacza miasteczko bożonarodzeniowe, które zachęca, by pogrążyć się w wir zabawy, każdemu oferuje niepowtarzalne upominki i proponuje odkrywanie zaskakujących smaków.

Wirtualna wycieczka
3D po Pałacu Wielkich www.vilnius-tourism.lt
Książąt Litewskich www.vilnius-events.lt

Jarmark Kaziukowy

Mierzeja Kurońska – złota nić na morzu bałtyckim

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Curonian Spit
Inscribed on the
World Heritage List in 2000

Ścieżka poznawcza Rezerwatu Przyrody Nagłai

Mierzeja Kurońska jest półwyspem z piaszczystymi wydhami, utworzonym przez fale morskie, usypanym przez wiatry i zachowanym dzięki wytrwałej pracy człowieka. Jego długość wynosi 98 km, jest podzielony między dwa państwa, Litwę i Rosję (obwód kaliningradzki), oddziela Zalew Kuroński od Morza Bałtyckiego.

Najważniejszym elementem przyrodniczym Mierzei Kurońskiej są wydmy usypane przez wiatr. W ciągu wielu lat przesuając się zasypały one piaskiem niejedną wieś rybacką. Część z nich jest porośnięta stuletnimi świerkami i sosnami – tak zwanym starym lasem. W zachowanych osadach rybackich obecnie można zapoznać się z najważniejszymi elementami krajobrazu kulturowego Mierzei Kurońskiej, takimi jak żaglowce czy wiatrowskazy, będącymi świadectwem tradycji lokalnych mieszkańców oraz zmian zachodzących w ich otoczeniu. W 2000 r. Mierzeja Kurońska została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Mierzeja Kurońska: od Smiltynė do Nidy

Wyprawę poznawczą warto rozpocząć w Smiltynė. Idąc nad morze trzeba pokonać nieduże wzniesienie o wyjątkowej historii – **sztuczną wydmy**

chroniącą pomorze (1). To wzniesienie zaczęto formować przed ponad 200 laty. Ludzie z gałęzi tworzyli ogrodzenia i sadzili piaszokolubne rośliny, mając na celu

stworzenie bariery, która zatrzyma piasek wyrzucany przez morze i pozwoli uniknąć zasypywania miejscowości. W taki sposób ukształtowano ochronną barierę o długości 100 km, której utrzymanie jest dzisiaj jednym z najważniejszych zadań mieszkańców.

Po drodze do Nidy można zwiedzić Juodkrantė, Pervalkę i Preilę. Przede wszystkim należy obejrzeć **dzielnice starych wili w Juodkrantė (2)**, gdzie do dziś zachowały się wybudowane w XIX – na początku XX w. przytulne budynki uzdrowskowe, niegdyś służące jako hotele, wille i pensjonaty.

Po spacerze po dzielnicy warto wejść na położone w samym centrum Juodkrantė **Wzgórze Wiedźm (3)**, później zaś obejrzeć jedną z największych i najstarszych na Litwie **kolonii siwych czapli i kormoranów (4)**. Co roku tu wysiaduje pisklęta kilkadziesiąt par siwych czapli i kilka tysięcy par kormoranów. Jest to jedna

z największych kolonii kormoranów w Europie.

Udając się w kierunku Pervalki warto wejść na **ścieżkę poznawczą Rezerwatu Przyrody Nagliai (5)**. Na tym terenie objęty ochroną jest wyjątkowy krajobraz z szarymi („martwymi”) wydmami, misa deflacyjna, rzadkie rośliny i zwierzęta, cztery zasypane wsie i dwa stare cmentarze. W porównaniu z innymi, wydmy położone na terenie tego rezerwatu praktycznie nie zostały dotknięte przez działalność człowieka, są cenne ze względu na swoją pierwotność. W pobliżu Preily znajduje się **wydma Vecekrug (6)** – najwyższa na Mierzei Kurońskiej (67,2 m), porośnięta kosodrzewiną. Z niej roztacza się wspaniała panorama lasów, zalewu i morza z wstawkami w postaci niedużych miejscowości – Nidy i Preily.

Podróż można zakończyć w największej miejscowości na Mierzei Kurońskiej – Nidzie. Przemierzając ścieżkę poznawczą Parnidis, należy wejść na **wydmy Parnidis (7)**, której nazwa, jak przypuszczają lokalni mieszkańcy, pochodzi od wyrażenia „która przeszła Nidę”, jako że ta usypana przez wiatr wydma kilkakrotnie „przewędrowała” przez Nidę. W chwili obecnej jest na niej urządzony punkt widokowy z zegarem słonecznym. Stąd warto obejrzeć Rezerwat Krajobrazowy Parnidis oraz Rezerwat Przyrody Grobštas z białymi wydmami. Z tego miejsca widoczne są nawet piaski ciągnące się po stronie Rosji.

Po zejściu z wydmy warto zapoznać się ze **Starówką nidską, stanowiącą rezerwat urbanistyczny (8)**. Ciekawe są ulice Naglių i Lotmiškio, z zachowanymi cennymi budynkami, wzniesionymi pod koniec XIX – na początku XX w. Większość z nich została odbudowana lub przebudowana w latach dwudziestych i trzydziestych XX w.

 3 h 35 min.
61 km

 50 min.
48 km

Nida

Nida: od wsi rybackiej do kolonii artystów

Poznanie Nidy można rozpocząć od jednego z najstojniejszych obiektów kulturalnych w tej miejscowości – domu niemieckiego pisarza, laureata Nagrody Nobla Tomasza Manna (1875–1955), w którym czynne jest **Centrum Kultury-Muzeum Tomasza Manna (1)**. W tym domu pisarz z rodziną spędził dwa okresy letnie (I. 1930–1932), tu pisał słynną czterotomową powieść „Józef i jego bracia”.

Idąc ulicą Pamario, w kierunku Starówki, należy wstąpić do **Muzeum Historycznego Mierzei Kurońskiej (2)**. Ekspozycja muzealna prezentuje rzemiosło mieszkańców mierzei, narzędzia rybackie, makiety używanych od XVI w. łodzi płaskodennych oraz znane od 1844 r. atrybuty tych łodzi – wiatrowszaky, zdobiące maszty.

Należy też skorzystać z okazji i skręcić w położoną w pobliżu ulicę Skruzdynės, gdzie można zapoznać się z artystami, twórczymi w Nidzie. W drugiej połowie XIX w. tę miejscowość odkryli pisarze i malarze, zaczęli tu przyjeżdżać profesorowie i uczniowie Akademii

Sztuk Pięknych w Królewcu. Większość z nich mieszkała w założonym w 1867 r. **hotelu Hermana Blode (3)**. W chwili obecnej w części budynku mieści się Muzeum Hermana Blode. Są w nim eksponowane materiały i zdjęcia opowiadające historię hotelu.

Kontynuując podróż przy ulicy Pamario warto obejrzeć kolejny ważny obiekt – pochodzący z końca XIX – początku XX w. **cmentarz etnograficzny, oraz kościół (4)**, wzniesiony pod koniec XIX w. Cmentarz słynie z oryginalnych form krzyży cmentarnych na Litwie. W odróżnieniu od krzyży katolickich, krikštai ustawiano przy stopach zmarłego. Rzeźbiono je z jednego pnia, trzon miał sięgać dna grobu.

Przy ulicy Pamario można wstąpić do **Muzeum-Galerii Bursztynu (5)**, w którym eksponowane jest złoto Morza Bałtyckiego – bursztyn, starannie gromadzony w ciągu 20 lat. Obok mieści się pracownia, w której są organizowane lekcje obróbki bursztynu.

Zagroda Etnograficzna Rybaka w Nidzie

Idąc ulicą Naglių dojdziemy do **nidzkiej Starówki (6)**, zastępującej na szczególną uwagę. Zachowała się tu struktura urbanistyczna wioski rybackiej oraz architektura etniczna. Najlepszym tego przykładem jest **Zagroda Etnograficzna Rybaka (7)**, w której główny element stanowi dom mieszkalny, wzniesiony w 1900 r. Urządzona w nim ekspozycja zapoznaje z bytem rybaków Mierzei Kurońskiej. Wyjątkową spuścizną kulturową i duchową mieszkańców mierzei w nowy, oryginalny sposób przedstawił rzeźbiarz i malarz Eduardas Antanas Jonušas. Jego drewniane i miedziane rzeźby zdobią całą Mierzeję Kurońską. W Nidzie warto zwiedzić **pracownię Jonušasa (8)**, w której można zapoznać się z twórczością i spuścizną artysty.

Po skręceniu z ulicy Taikos w ulicę E. A. Jonušo zobaczymy urządzonej w nowoczesnym zespole budynków siedzibę Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie – **kolonię artystów w Nidzie (9)**, kontynuującą tradycje dawnej kolonii.

1. Muzeum pisarza Tomasza Manna

M
www.neringosmuziejai.lt
 Skruzdynės g. 17

2. Muzeum Historyczne Mierzei Kurońskiej

M
www.neringosmuziejai.lt
 Pamario g. 53

3. Muzeum Hermana Blode

M
www.visitneringa.com
 Skruzdynės g. 2

5. Muzeum-Galeria Bursztynu

M
www.ambergallery.lt
 Pamario g. 20

7. Zagroda Etnograficzna Rybaka

M
www.neringosmuziejai.lt
 Naglių g. 4

Willa w Juodkrantė

Juodkrantė – wieś rybacka, która stała się uzdrowiskiem

W Juodkrantė do obejrzenia jest duży, porośły lasem, pas wydm parabolicznych (w kształcie łuku), który od strony zachodniej otacza całą miejscowość. Przed II wojną światową Juodkrantė słynęło ze wspaniałego parku leśnego. Dzisiaj piękno dawnego parku pozwala uzmysłowić ścieżka dendrologiczna. Postępować odgłosów natury można w drewnianym **zbiaraku dźwięków (1)** o wysokości 3 m i szerokości 3 m, przypominającym duży megafon.

W północnej części Juodkrantė urządzona została **ścieżka dendrologiczna (2)** o długości 1,6 km – doskonała na początek poznawania miejscowości. Ścieżka prowadzi przez wydmy paraboliczne, które są porośnięte **starym lasem (3)**. Na ścieżce jest 16 przystanków, przy których ustawiono tablice z informacjami o różnych gatunkach drzew i krzewów.

W północnej części miejscowości o czasach wydobywania bursztynu przypomina nieduża i spokojna **Zatoka Bursztynowa (4)**. W drugiej połowie XIX w., podczas pogłębiania dna Zalewu Kurońskiego i jego dostosowywania do żeglugi, w zatoce odkryto bursztyn, którym wkrótce

zainteresowali się przedsiębiorcy. Co roku jest tu organizowane Święto Równonocy Jesiennej.

Dalej trasa prowadzi **do dzielnicy starych wili (5)**. Jej początki sięgają XIX–XX w., gdy wieś rybacka stopniowo zaczęła przekształcać się w uzdrowisko. W tym okresie na Mierzeje Kurońską dotarła modna odzież, nowe formy rekreacji i co najważniejsze – nowy styl architektoniczny. Szybko zaczęły wyrastać wille, domy letniskowe, hotele, domy gościnne. Część z nich zachowała się do dziś.

W samym centrum Juodkrantė znajduje się wydma paraboliczna o wysokości 42 m – **Wzgórze Jana**, które jest też nazywane **Wzgórzem Wiedźm (6)**. Przypomina o obchodzonej od dawna w tym miejscu Nocy Świętojańskiej. Żaglowcami i parowcami z Tyłży, Rusné i Kłajpedy przez Zalew Kuroński przypluwały tu chórzyści i muzycy oraz organizowali na wzgórzu święto najkrótszej nocy. W 1979 r. urządzono tu park z 80 drewnianymi rzeźbami autorstwa artystów ludowych, obrazującymi dobre i złe postacie litewskich legend, bajek i podań.

Zbierak dźwięków

Imprezy

W dniach 28-30 kwietnia w Nidzie tradycyjnie jest organizowane **Święto Cert**. Data imprezy jest nieprzypadkowa – na wiosnę certy z Morza Bałtyckiego płyną w górę rzek na tarło. Największą atrakcją jest możliwość upieczenia ryby w dawny, stosowany przez rybaków, sposób.

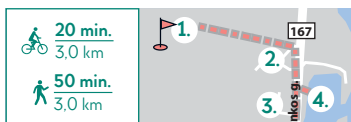
Tradycja witania 22 września **równonocy jesiennej** płonącymi trzciniowymi rzezbami w Zatoce Bursztynowej w Neryndze żywa jest od ponad 10 lat. Figury są przygotowywane na równonoc wiosenną, przez całe lato cieszą mieszkańców i gości mierzei, jesienią zaś stają się płonącymi pochodniami.

Widoki Mierzei Kurońskiej

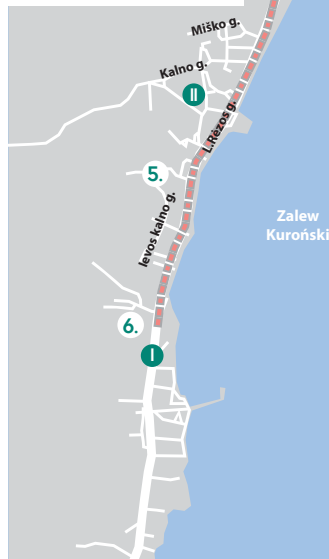

www.visitneringa.com

Dodatkowe obiekty:

- I Wiatrowskazy pod otwartym niebem;
- II Park rzeźb kamiennych.

Stanowisko archeologiczne w Kiernowie – miejsce, w którym ma początek Litwa

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Kernavė Archaeological Site
Inscribed on the
World Heritage List in 2004

Grodziska w Kiernowie

Kiernów jest miejscem, pamiętającym początki Litwy. Przypuszcza się, że tu mieściła się pierwsza stolica pogańskiej Litwy. **Stanowisko archeologiczne w Kiernowie (Państwowy Rezerwat Kulturowy w Kiernowie)** stanowi wyjątkowy kompleks zabytków archeologicznych i historycznych, który w 2004 r. został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Stanowisko archeologiczne w Kiernowie jest świadectwem trwającego około 10 tys. lat rozwoju osad w regionie Morza Bałtyckiego: od końca epoki kamienia do naszych dni. Struktura miejscowości oraz wznoszące się tu grodziska są wyjątkowe. W XIII–XIV w. Kiernów był jednym z najważniejszych centrów pogańskiego państwa litewskiego, jednak podczas badań odkryto tu też ślady chrześcijaństwa, najlepiej widoczne w tradycjach grzebania zmarłych.

Podróż po tysiącletniej przeszłości Kiernowa

Poznawanie terenu warto rozpocząć od **Muzeum Stanowiska Archeologicznego w Kiernowie (1)**. Jego zbiory liczą ponad 25 tys. znalezisk archeologicznych, z czego najważniejsze składają się na

ekspozycję muzealną. Opowiada ona o prehistorycznym i średniowiecznym Kiernowie. Prezentowane są też materiały badań archeologicznych.

Wycieczkę można kontynuować

oglądając na żywo stanowisko archeologiczne – spacerując po **Państwowym Rezerwacie Kulturowym w Kiernowie**. Na obszarze o powierzchni 194,4 ha mieści się 16 zabytków archeologicznych oraz 3 architektoniczne – grodziska, pozostałości dawnej osady, cmentarze, kaplice i in.

Idąc od strony muzeum w kierunku Kościoła NMP Szkaplerznej, po lewej stronie zobaczymy główne wejście na teren rezerwatu. Jego początek ma miejsce w punkcie widokowym, z którego rozciąga się wspaniała panorama zespołu grodzisk, Doliny Pojaty i zakola Wilii. Grodziska w XIX w. zyskały nazwy – Góra Zamkowa, Góra Ofiarna, Tron Mendoga, Góra Lizdejki oraz Góra Krywejkiszki.

Chodzenie po grodziskach warto rozpocząć od **Góry Zamkowej (2)**. Na tym wzgórzu oraz na części terasy górnej, graniczącej z grodziskami obronnymi, znajdowała się dzielnica rzemieślników, stanowiąca część górnego Kiernowa.

Zaraz za Górą Zamkową mieści się **muzeum pod gołym niebem (3)**. Badania archeologiczne w dolnej części Kiernowa, położonej w Dolinie Pojaty, pozwoliły ustalić średniowieczną strukturę miasta. Stwierdzono, że na każdym ogrodzonym wysokim płotem dziedzińcu o powierzchni 7–9 arów stał dom mieszkalny oraz 2–3 zabudowania gospodarcze lub warsztat. W trakcie badań znaleziono wiele wyrobów z drewna, kory brzoźowej, skóry i rogów. Dostarczyły one cennych informacji o życiu, bycie i rzemiołstwach ówczesnych mieszkańców miasta. W oparciu o posiadane materiały archeologiczne pod gołym niebem odtworzono fragmenty Kiernowa z XIII–XIV w. – dziedzińce rzemieślników (garbarza skór, kowala i jubilera).

Po zapoznaniu się z ekspozycją można wejść na główne grodzisko

w Kiernowie – **Córę Ofiarną (4)**. Legendy głoszą, że na tym wzgórzu stała pogańska świątynia. Według danych badań archeologicznych, to grodzisko było zamieszkane najwcześniej – osada powstała na przełomie epok, w I wieku, w średniowieczu na Górze Ofiarnej stał zamek książęcy.

Po zejściu z Góry Ofiarnej można wejść na przedzamcze – **Tron Mendoga (5)**. Romantycy wiąźali to wzgórze z miejscem koronacji króla Mendoga. W wyniku badań archeologicznych ustalono, że w XIII–XIV w. stał tu zamek obronny, chroniący rezydencję księcia na Górze Ofiarnej.

Po lewej stronie Góry Ofiarnej położone jest inne przedzamcze, nazwane **Górą Lizdejki (6)**. To grodzisko również broniło dostępu do Góry Ofiarnej. Nieco dalej znajduje się **Grodzisko Krywejkiszki (7)**, używane albo jako miejsce składania ofiar, albo jako strażnica. Najlepiej jest widoczne z Góry Zamkowej lub Góry Lizdejki.

Idąc w kierunku rzeki, znajdziemy się w **Dolinie Pojaty (8)**. Został tu odtworzony fragment drewnianej drogi – najstarszej znanej na Litwie drogi utwardzonej (IV w.). Wycieczkę można zakończyć obejrzeniem rekonstrukcji cmentarzyska z czasów kultury ceramiki kreskowanej z I tys. p.n.e.

1. Muzeum Stanowiska Archeologicznego w Kiernowie

M
Kerniaus g. 4A

3. Muzeum pod gołym niebem

M
www.kernave.org

Dni żywej archeologii w Kiernowie

Imprezy

Co roku na początku lipca w Kiernowie odbywa się międzynarodowy festiwal archeologii eksperymentalnej **Dni żywej archeologii w Kiernowie**. Goście mają możliwość zapoznać się z dawnymi rzemiosłami, potrawami, średniowieczną muzyką, sztuką walk i in.

W Kiernowie są też organizowane tradycyjne obchody **Nocy Świętojańskiej**. Podczas święta pali się ogniska, plecie i puszcza wianki, szuka kwiatu paproci,

wróży, tańczy i śpiewa. Impreza rozpoczyna się w nocy z 23 na 24 czerwca i kończy rano powitaniem wschodzącego słońca.

Informacje o stanowisku archeologicznym w Kiernowie (w języku angielskim)

Dodatkowe obiekty:

- I Miejsce po dawnym kościele (XV–XIX w.);
- II Drewniana kaplica (XIX w.);
- III Murowana kaplica-mauzoleum (XIX w.);
- IV Kościół NMP Szkaplerznej (pocz. XX w.);
- V Pomnik księcia Witolda.

(Nie)odkryta architektura modernistyczna Kowna

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Budynek Poczty

(NIE)ODKRYTA ARCHITEKTURA MODERNISTYCZNA KOWNA

Architektura modernistyczna Kowna jest wytworem zaledwie dwudziestu lat – pochodzi z okresu 1919–1939. Ukształtowała wizerunek Kowna jako nowoczesnej europejskiej stolicy. Ideom modernistycznym, które do Kowna docierały za pośrednictwem architektów studiujących za granicą, nadano swoisty kształt, który z czasem zyskał miano kowieńskiej szkoły architektury. Każdy z architektów starał się na swój sposób wykorzystać elementy modernizmu. Dlatego w architekturze znalazły wyraz elementy historyczne, poszukiwania „stylu narodowego” oraz próby przekazania w lokalnych warunkach podstawowych zasad modernizmu. Budynki z okresu międzywojennego są jednymi z najwybitniejszych wczesnych przykładów regionalizmu w historii architektury modernistycznej i zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 2023 roku.

Piesz po modernistycznym Kownie

Architekturę modernistyczną Kowna można poznać przemierzając specjalnie opracowaną trasę. Zwiedzanie warto rozpocząć przy **Poczcie Główniej (1)**, która doskonale łączy nowoczesność ze „stylem narodowym”. Ten ostatni

wyrażony jest w naśladowujących drewniane rzeźby elementach wystroju wnętrza i strony zewnętrznej.

Na parterze budynku na suficie widoczne są niezwykle elementy dekoru z dwudziestolecia międzywojennego – fryz

z motywem lilii oraz zdobienia w postaci litewskich znaczków pocztowych. Legenda głosi, że w wystroju wnętrza wykorzystano również krawaty wytkany przez nieznaną tkaczkę ze Skapiszek. Kolejnym obiektem na trasie, na alei Laivės w pobliżu poczty, jest **Urząd Miasta Kowna (d. budynek Kasy Oszczędnościowej) (2)**, który wyróżnia subtelne wykorzystanie motywów narodowych, stylistyka *art deco* oraz funkcjonalność. W budynku mieściła się pierwsza i jedyna w ówczesnej Litwie poczta pneumatyczna.

Po skręceniu przy urzędzie miasta w ulicę L. Sapiegos, po lewej stronie zobaczymy **Kowieńską Filharmonię Państwową (3)**. Pierwotnie w budynku zaprojektowanym przez Edmunda Fryka mieściła się siedziba Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Sejm. Budynek cechuje monumentalizm, charakterystyczny dla „stylu oficjalnego”. Zaliczany jest do budowli neoklasystrycznych z wyrazistymi elementami *art deco*.

Spacer można kontynuować ulicą K. Donelaičio, gdzie przy skrzyżowaniu z ulicą Maironio mieści się siedziba **Banku Litwy (4)**. Ten budynek uznawany jest za „czysty” przykład

stylu neoklasystrycznego. W bogatym wystroju wnętrza wykorzystano naturalny i sztuczny marmur, granit, zdobienia plastyczne i malarskie, meble utrzymane w różnych stylach, dekoracyjne lampy i żyrandole.

Po skręceniu przy Banku Litwy w ulicę Maironio należy iść w kierunku ulicy V. Putvinskio, która w okresie międzywojennym była jedną z najbardziej eleganckich ulic miasta.

Po lewej stronie widnieją doskonałe przykłady architektury modernistycznej – trzykondygnacyjny **dom malarza Antanasa Zmuidzinavičiusa (5)**, dawny **budynek szpitala Antanasa Cylisa (6)** oraz **Dom Artystów Kowna (d. siedziba Nuncjusza Apostolskiego na Litwie) (7)**.

Po prawej stronie mieści się nazywany arcydziełem architektury modernistycznej budynek, w którym czynne jest **Narodowe Muzeum Sztuki im. M. K. Ciurlionisa (8)**, oraz **Muzeum Wojskowe im. Witolda Wielkiego (9)**. Założone na początku XX w. Narodowe Muzeum Sztuki im. M. K. Ciurlionisa jest najstarszym muzeum sztuki na Litwie. Czynna jest tu stała ekspozycja dzieł jednego z najwybitniejszych litewskich

Muzeum Wojskowe im. Witolda Wielkiego

Siedziba spółki „Pienocentras”

twórców – malarza i kompozytora Mikalojusas Konstantinasa Ciurlionisa (1875–1911), jak również ekspozycja dzieł sztuki ludowej, organizowane są wystawy czasowe.

W mieszczącym się obok Muzeum Wojskowym im. Witolda Wielkiego, również założonym na początku XX w., zapoznać się można z historią i ewolucją litewskich atrybutów wojskowych, sztuką wojenną, historią walk państwa litewskiego o wolność i niepodległość, obejrzeć znaleziska archeologiczne, kolekcję broni.

Po skręceniu z ulicy V. Putvinskio w prawo znajdziemy się na placu Vienybės. W południowym jego roku widnieje **główny budynek Kowieńskiego Uniwersytetu Technologicznego (10)**, w którym niegdyś mieścił się Bank Ziemski. Budowla ta jest świadectwem zmian, zachodzących w formach architektonicznych oraz poszukiwań w kierunku funkcjonalizmu.

Idąc ulicą S. Daukanto ponownie trafimy na aleję Laisvės, znajdziemy się dokładnie naprzeciwko dawnej **siedziby spółki „Pienocentras” (11)** – przy jednej z pierwszych wielofunkcyjnych budowli w mieście. Na parterze mieścił się sklep firmowy „Pienocentras” oraz stołówka, dwa piętra zajmował fryzjer męski i damski braci Muralisów. Na drugiej kondygnacji mieściły się też

pomieszczenia administracyjne, na trzeciej zaś – mieszkania.

W pobliżu widnieje dawny **budynek spółki „Pažanga” (12)**, który wyróżnia harmonia między międzywojennym stylem modernistycznym i „narodowym”. Bogate tradycje architektury modernistycznej kontynuuje położone po drugiej stronie alei **kino „Romuva” (13)**, w którym styl *art deco* łączy się ze światowymi, przede wszystkim amerykańskimi, tendencjami architektonicznymi w budowie tego typu obiektów.

Podczas spaceru po centrum warto obejrzeć **Garnizonowy Klub Oficerski w Kownie (14)**. Budynek ten stanowi swoistą mozaikę stylów, połączenie wojskowej funkcjonalności z reprezentacyjną.

Od budynku klubu oficerskiego można skręcić w lewo i iść prosto ulicą A. Mickevičiaus aż do ulicy V. Putvinskio. Naprzeciwko będzie widoczny jeden z dwóch pawilonów, dolny, **Kolei Linowej na Zielonej Górze (Zaliakalnis) (15)**. Ta kolej jest pierwszą na Litwie i jedną z najdłuższej działających (od 1931 r.) w Europie.

Koleją linową warto dojechać do przystanku przy ulicy Aušros i obejrzeć położoną w pobliżu jedną z najważniejszych w mieście dominant architektonicznych – **kościół Zmartwychwstania Pańskiego (16)**. Świątynię zaprojektowano jako

Kościół Zmartwychwstania Pańskiego

największą w krajach bałtyckich budowlę, utrzymaną w stylu monumentalnym. Stanowi wotum dziękczynne za odzyskanie przez Litwę niepodległości. Na dachu kościoła urządzono punkt widokowy, z którego Starówka kowieńska jest widoczna jak na dłoni. Sam kościół również jest widoczny z wielu punktów widokowych Kowna.

Po zjechaniu koleją linową, idąc ulicą Zemaičių dojdziemy do siedziby kowieńskiej **Iszy Handlu, Przemysłu i Rzemiosła (17)**, której wnętrza zdobią dzieła najwybitniejszych ówczesnych twórców, przy wejściu zaś znajduje się ogromna kula, stanowiąca jakby punkt architektoniczny.

Kontynuując wycieczkę warto zwiedzić dom japońskiego dyplomaty **Chiune Sugihary (18)**, w którym widoczny jest duch kowieńskiego modernizmu. W 1940 r. Sugihara wystawiał wazy tranzytowe do Japonii, dzięki którym wiele osób narodowości żydowskiej uniknęło okrutnego losu. O tej historii przypomina czynne w budynku Muzeum Chiune Sugihary.

Zwiedzanie można zakończyć oglądając położony nieco dalej od centrum **budynek Wydziału Technologii Chemicznej Kowieńskiego Uniwersytetu Technologicznego (d. Laboratorium Badawcze) (19)**. Najlepiej jest tam dojechać transportem publicznym – jadąc z

przystanku Sporto g., położonego przy ulicy K. Petrausko, albo można przespacerować się dąbrową kowieńską. Budynek ten jest jednym z najlepszych przykładów kowieńskiej architektury modernistycznej. Zachował się w nim autentyczny sprzęt laboratoryjny, stosowany w przemyśle wojennym i innych gałęziach. Jest sprawny i używany do dziś. Wyjątkowym elementem laboratorium są zachowane na dachu kominki kanałów do specjalnych szaf wyciągowych. Budynek nazywano wówczas „fabryką chemii”.

1. Poczta Główna w Kownie

www.post.lt
Laisvės al. 102, Kaunas

5. Muzeum Dzieł i Zbiorów Antanasa Žmuidzinavičiausa i Muzeum Diabłów

www.ciurlionis.lt
V. Putvinskio g. 64, Kaunas

8. Narodowe Muzeum Sztuki im. M. K. Čiurlionisa

www.ciurlionis.lt
V. Putvinskio g. 55, Kaunas

9. Muzeum Wojskowe im. Witolda Wielkiego

M
www.kariuomene.kam.lt/lt/karo_muziejus.lt
 K. Donelaičio g. 64, Kaunas

15. Kolej Linowa na Zielonej Górze (Žaliakalnis)

Aušros g. 6
16. Kościół Zmartwychwstania Pańskiego

www.prisikelimas.lt
 Žemaičių g. 31A, Kaunas

18. Dom Chiune Sugihary

M
www.sugiharahouse.com
 Vaižganto g. 30, Kaunas

Android

iOS

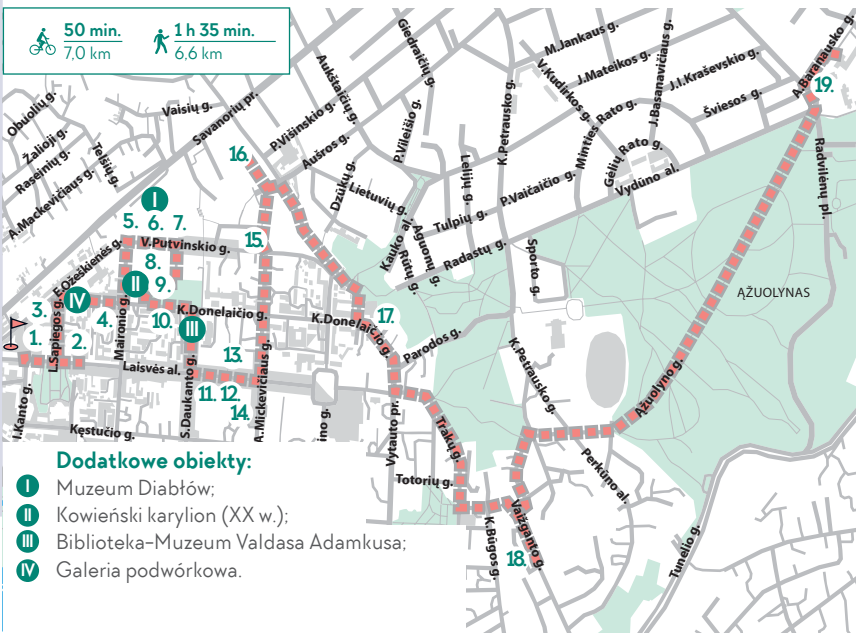
Kod QR – Aplikacja mobilna „1919–1940–ujj Kaunas” (en. *Kaunas of 1919–1940*)

www.visit.kaunas.lt

50 min.
7,0 km

1 h 35 min.
6,6 km

Dodatkowe obiekty:

- Muzeum Diabłów;
- Kowienki karylion (XX w.);
- Biblioteka-Muzeum Valdas Adamkusa;
- Galeria podwórkowa.

KAU NAO

Kowno – miasto designu w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

Malarstwo ścienne „Dziadek myśliciel”, aut. Ž. Amelynas i T. Šimkus

W 2015 r. wraz z 47 miastami z różnych krajów świata Kowno włączono do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO. Stanowi to bodziec do wzmocnienia współpracy międzynarodowej, harmonijnego rozwoju, w tym rozszerzania możliwości twórców i działaczy włączenia kultury do lokalnych strategii i planów rozwoju.

Przynależność do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO obejmuje takie dziedziny, jak rzemiosło, sztuka ludowa, design, muzyka, media, literatura, film i gastronomia.

Wyjątkowy design kowieński można rozpatrywać dwutorowo. Po pierwsze, jako bogate dziedzictwo architektoniczne, na które składają się budynki z okresu międzywojennego, wzniesione w ciągu mniej niż 20 lat. Modernistyczna

architektura Kowno miała wpływ na ówczesnych i obecnych litewskich architektów i designerów. Po drugie, jako wyjątkowe imprezy poświęcone designowi, które co roku generują oryginalne pomysły i wpływają na barwny wizerunek miasta.

Jaki i dlaczego po I wojnie światowej Kowno stało się miejscem realizacji idei i dążeń wielu artystów młodego pokolenia? Jaki był gust estetyczny ówczesnych mieszkańców? Jak w Kownie został wyrażony styl modernistyczny i *art deco*? Odpowiedzi na te i inne pytania można uzyskać podczas specjalnej wycieczki, zatytułowanej „**Kowno – miasto designu**”. Dwugodzinna wycieczka po Centrum oraz dzielnicy Zaliakalnis stanowi niepowtarzalną okazję do zapoznania się

z najwybitniejszymi artystami i działaczami dwudziestolecia międzywojennego. Umożliwia nawet otwarcie drzwi domów prywatnych, w których do dziś zachował się wyjątkowy wystrój.

Jednym z istotniejszych bodźców dla rozwoju designu jest największa w krajach bałtyckich impreza poświęcona sztuce współczesnej **Biennale w Kownie**. Co dwa lata we wrześniu–listopadzie biennale niby magnes przyciąga najwybitniejszych artystów z Litwy i zagranicy.

Kwestie dawnej architektury oraz procesów mających miejsce w dniu dzisiejszym co 2–3 lata we wrześniu–październiku poruszają uczestnicy **Festiwalu Architektury w Kownie**. Co roku na początku maja prace designerskie wypełniają przestrzenie Kowna i kilku innych litewskich miast podczas **Tygodnia Designu**.

Na początku jesieni mieszkańców miasta zaprasza **Festiwal Sztuki Ulicznej Nykoka**, w ramach którego uwaga jest poświęcana m.in. problemom przestrzeni publicznych. Celem jest pomóc w zrozumieniu roli każdego mieszkańca w procesie kształtowania wizerunku miasta.

Sztuka uliczna

O kondycję współczesnej fotografii co roku pytają uczestnicy festiwalu sztuki fotograficznej **Kaunas photo**. Z możliwościami łączenia technologii i różnych dziedzin sztuki zapoznaje międzynarodowy festiwal mediów i muzyki **Centras**, a sztukę „designu” ciała ludzkiego w październiku demonstruje posiadający głębokie tradycje międzynarodowy **Festiwal Tańca Aura**.

Malarstwo ścienne „Różowy stół”, aut. V. Jakas

Tradycja świąt pieśni i tańca na Litwie, Łotwie i w Estonii

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

The Baltic Song
and Dance Celebrations
Intangible Cultural Heritage

Święto Pieśni i Tańca

Tradycja organizowania w trzech państwach bałtyckich – w Estonii, na Łotwie i na Litwie – Święta Pieśni i Tańca liczy ponad sto lat. Jest zjawiskiem kulturowym, którego znaczenie dla ludzkości UNESCO uznało w 2003 r., z kolei w 2008 r. wpisało na Listę Reprezentatywną Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości.

W Europie Zachodniej początki święta pieśni sięgają połowy XIX w. Pierwsze zorganizowano w Szwajcarii, następnie zyskało ono popularność w Niemczech, przez Skandynawię dotarło do Estonii i na Łotwę, później też na Litwę. W odróżnieniu od Europy

Zachodniej w państwach bałtyckich ta tradycja jest żywa do dziś.

Po raz pierwszy Święto Pieśni na Litwie zorganizowano w 1924 r. w Kownie. Nosilo nazwę Dnia Pieśni, wzięty w nim udział wyłącznie chóry. Dzień Tańca zaczęto organizować uzupełniając Dzień Pieśni od 1950 r.

Po odzyskaniu przez Litwę niepodległości – od 1990 r. – narodowe Święto Pieśni i Tańca jest organizowane co cztery lata na początku lipca. Imprezy odbywają się w wileńskim Parku Zakret i Parku Górnym, na stadionach, w otwartych przestrzeniach, w salach koncertowych. Najbliższe święta

odbędą się w 2018 i 2022 r.

Na program Święta Pieśni składa się Dzień Folkloru, poświęcony kulturze tradycyjnej, Dzień Tańca, którego podstawę stanowią przygotowane przez profesjonalnych choreografów kompozycje taneczne, będące interpretacją litewskich zwyczajów i symboli, barwny teatralizowany Wieczór Zespołów, Dzień Teatru, wystawy sztuki ludowej, koncerty kankles, orkiestr dętych, barwny pochód uczestników. Uwieńczeniem imprezy jest Dzień Pieśni, w którym tysiące śpiewaków tworzą ogromny chór.

Kontynuacją tradycyjnego Święta Pieśni jest **Święto Pieśni Uczniów**, studenckie święto pieśni i tańca **Gaudeamus**. Organizowane są też imprezy na skalę regionalną, w tym w ojczyźnie Święta Pieśni – w Kownie, w Dolinie Pieśni, i in. Odbywa się też wiele innych imprez, przygotowywanych przez przedstawicieli różnych form artystycznych.

Święto Pieśni nie ma odpowiedników na świecie. Imprezy w jego ramach skupiają zespoły zawodowców i amatorów z całej Litwy, jak również wychodźstwo – bierze w nich udział ponad 40 tys. uczestników z różnych krajów świata.

Święto Pieśni jest zarówno wyrazem tożsamości kulturowej, jak i formą jej zachowania. Stale ożywia kulturę tradycyjną, demonstruje najważniejsze pokłady twórczości zawodowej dawnej i obecnej. Jego idea i tradycje są przekazywane z pokolenia na pokolenie – w rodzinach, szkołach, placówkach kulturalnych i in.

Święto Pieśni i
Tańca

Więcej informacji:
www.dainusvente.lt

Święto Pieśni. Dzień Tańca

Sutartinės – fenomen litewskiej muzyki ludowej

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Sutartinės
Lithuanian multipart songs
Intangible Cultural Heritage

Festiwal „Skamba skamba kankliai“ (Dźwięczą kankles). Wieczór sutartinės

Sutartinės – to wielogłosowe litewskie pieśni ludowe, które na Listę Reprezentatywną Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości wpisano w 2010 r.

Są fenomenem litewskiej muzyki tradycyjnej, bardzo starą formą polifonii, która pojawiła się jeszcze przed chrztem Litwy (1387 r.). W źródłach pisanych sutartinės są wymieniane od XVI w., jednak zebrano je dopiero w XIX–XX w., gdy po zaniku dawnych obrzędów zaczęła słabnąć tradycja ich śpiewania.

Wielogłosowe litewskie pieśni ludowe mają swoje cechy charakterystyczne. Wyróżniają je liczne onomatopcje, cykliczność oraz ostre współbrzmienie. Utwory o podobnej strukturze są spotykane zaledwie w kilku miejscach na świecie. Sutartinės są zaliczane do sztuki synkretycznej, stanowią związek między muzyką, tekstem i ruchem. W

europiejskiej teorii muzyki są uznawane za paradoks, gdyż interwały dysonansowe – sekundy – tworzą w nich harmonię.

Podczas organizowanego w Wilnie w ostatni weekend maja corocznego międzynarodowego festiwalu folklorystycznego **Skamba skamba kankliai (Dźwięczą kankles)** odbywają się wieczory, koncerty.

Co roku sutartinės rozbrzmiewają podczas **Festiwalu Sutarjėla**, który odbywa się w coraz to innym mieście Aukštoty. W grudniu w rejonie kowieńskim organizowany jest festiwal sutartinės **Sesė sodų sodina (Siostra sadzi sad)**.

Jak dźwięczą
sutartinės

Więcej informacji:
www.savadas.lnkc.lt

Spuścizna magnatów: archiwa oraz zbiory biblioteczne Radziwiłłów w Nieświeżu

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

• Radziwiłł's Archives and
• Niasvizh (Nieśwież) Library Collection
• Inscribed on the Register in 2009
• Memory of the World

Rękopis z archiwum Radziwiłłów

Archiwa oraz zbiory biblioteczne Radziwiłłów w Nieświeżu stanowią ważne dokumenty, poświęcone historii państwa litewskiego, oraz bogatą spuściznę jednego z najszlachetniejszych rodów arystokratycznych w Wielkim Księstwie Litewskim i Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Do międzynarodowego Rejestru UNESCO „Pamięć świata” wpisano je w 2009 r.

Dokumenty zaczęto gromadzić poczynając od 1570 r., po tym gdy Mikołaj Krzysztof Radziwiłł na miejsce swojej rezydencji obrał Nieśwież (obecnie terytorium Białorusi). Na zbiory poza korespondencją rodzinną składają się dokumenty o znaczeniu państwowym, wspomnienia, dzienniki, umowy oraz ponad 10 tys. spraw. Jest to najwięk-

sze zachowane archiwum magnackie, które jest ciągle uzupełniane. 70 tys. dokumentów stanowią oryginały. Zachowane dokumenty są sporządzone w języku starobiałoruskim, ruskim, łacińskim, polskim, niemieckim, angielskim, francuskim, włoskim i in. Dostarczają informacji o historii, kulturze, społeczeństwie i życiu codziennym Europy Środkowej i Wschodniej.

Kolekcja jest rozrzucona po archiwach Litwy, Polski, Białorusi, Rosji, Ukrainy i Finlandii. Część archiwum Radziwiłłów jest przechowywana w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym, pojedyncze dokumenty można znaleźć w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego (Dziale Rękopisów), w innych instytucjach.

Południk Struvego: element historii nauki

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Struve Geodetic Arc
Inscribed on the
World Heritage List in 2005

Południk Struvego w Kariszkach (Gireišiai)

Południk stanowi wyjątkowe świadectwo harmonii między nauką i technologią. Składa się na niego sieć triangulacyjnych punktów pomiarowych o długości prawie 3 tys. km. Sieć powstała w celu dokładnego obliczenia długości południka oraz rozmiarów i kształtu Ziemi. Na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO południk Struvego został wpisany w 2005 r.

Nazwano go na cześć niemieckiego astronoma Friedricha Geорга Wilhelma Struvego. W 1816 r. rozwinął on opracowaną w XVI w. metodę pomiarów łuku geodezyjnego. Kierował wieloma ekspedycjami, podczas których dokonywano pomiarów i budowano sieć triangulacyjną, liczącą 258 trójkątów (punktów) ze specjalnymi wierzchołkami. W 1855 r. Struve zaprezentował społeczeństwu

zakończoną sieć.

Łuk Struvego jest najdokładniej zmierzonym i najdłuższym południkiem, jednym z największych międzynarodowych obiektów na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Sieć ciągnie się od ujścia Dunaju nad Morzem Czarnym do północy Norwegii nad Oceanem Arktycznym. Ogółem przebiega przez 10 państw.

Na Litwie znajduje się 18 punktów łuku geodezyjnego, upamiętnione zostały trzy:

Kariszki (Gireišiai), rejon rakiski,
N 55°53'49" E 25°25'52"

Biereśniaki (Paliepiukai), rejon wileński,
N 54°37'55" E 25°26'31"

Mieszkańce (Meškonyš), rejon wileński,
N 54°55'48" E 25°18'43"

Bałtycki Łańcuch – łańcuch ludzi, który połączył trzy walczące o wolność państwa

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

The Baltic Way - Human Chain Linking
Three States in Their Drive for Freedom
Inscribed on the Register in 2009
Memory of the World

Bałtycki Łańcuch. 1989 r.

23 sierpnia 1989 r. prawie dwa miliony osób, potwierdzając jedność w dążeniu do wolności, wzięły się za ręce tworząc Bałtycki Łańcuch o długości 600 km, który objął Litwę, Łotwę i Estonię. Po upływie 20 lat zbiór dokumentów, dotyczących tej pokojowej demonstracji politycznej, został wpisany do międzynarodowego Rejestru UNESCO „Pamięć świata”. Na Litwie dokumenty są przechowywane w Litewskim Centralnym Archiwum Państwowym.

Bałtycki Łańcuch był odpowiedzią na 50. rocznicę paktu Ribbentrop-Mołotow, który pokrzyżował

bałtyckie niepodległości. Akt ten pozwolił Związkowi Sowieckiemu rozszerzyć granice wpływów w Europie Środkowej i Wschodniej oraz ujarzmić całe narody.

Pod koniec lat osiemdziesiątych XX w. sytuacja zaczęła się zmieniać, w państwach bałtyckich pojawiły się masowe ruchy przeciwko reżimowi sowieckiemu. W wiecach w Wilnie, Rydze i Tallinnie uczestniczyły wielotysięczne tłumy. Jednym z osiągnięć tych ruchów był Bałtycki Łańcuch.

Bałtycki Łańcuch zwrócił uwagę całego świata, wzbudził podziw swoją masowością i pokojowym

nastrojem. Na skalę międzynarodową zademonstrowano jedność trzech państw, był to też bodziec dla ruchów demokratycznych w innych krajach.

Silne uczucie braterstwa trzech narodów, jedności i dążenia do wspólnego celu stało się ważnym czynnikiem politycznym w dążeniu do odrodzenia niepodległości.

O Bałtyckim Łańcuchu można wspomnieć odwiedzając kilka obiektów, rozrzuconych po całej Litwie. Kilka z nich znajduje się w Wilnie.

Na Placu Katedralnym jest **plyta chodnikowa poświęcona Bałtyckiemu Łańcuchowi**, autorstwa Gitenisa Umbrasasa. Widnieje na niej odcisk stopy nieznanego uczestnika, pod nią zakopano kapsułę pamięci z tekstem adresowanym do przyszłych pokoleń.

Położona obok Placu Katedralnego **Góra Giedymina** stanowi początek Bałtyckiego Łańcucha. Po wejściu na nią, w Wieży Giedymina można obejrzeć mapę Łańcucha, zdjęcia oraz film dokumentalny, poświęcony temu wydarzeniu.

Jeszcze jednym symbolem Bałtyckiego Łańcucha jest ustawiona przy skrzyżowaniu ulic Konstitucijos prospektas i Geležinio Vilko rzeźba **Łańcuch Wolności**. Powstała z ponad 20 tys. imiennych cegieł, jej długość wynosi 63 m, zaś wysokość – 3,5 m.

Na parkingach przy autostradzie Wilno–Poniewież odsłonięto pięć **tablic pamiątkowych poświęconych 25. rocznicy Bałtyckiego Łańcucha**: na 32,1 km i 80,1 km – po lewej stronie; na 38,5 km, 55,6 km i 99,9 km – po prawej stronie.

Kolejne cztery tablice informacyjne ustawiono przy drodze krajowej Poniewież–Poswol, prowadzącej na pogranicze litewsko-łotewskie: na 19,5 km i 62,9 km – po lewej stronie; na 27,8 km i 47,5 km – po prawej stronie.

Hymn Bałtyckiego Łańcucha

Więcej informacji:
www.thebalticway.eu

Rzeźba „Łańcuch Wolności”, aut. T. Gutauskas

Sztuka rzeźbienia krzyży na Litwie oraz ich symbolika

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

**Lithuanian Cross-crafting
and its Symbolism**
Intangible Cultural Heritage

Ekspozycja Wsi Żmudzkiej w Telszach

Sztuka rzeźbienia krzyży stanowi tradycyjną gałąź litewskiej sztuki ludowej. Ze względu na swoją żywotność, dojrzałość artystyczną oraz szczególne znaczenie w życiu nie tylko pojedynczego człowieka, ale też całego narodu w 2001 r. UNESCO uznało ją za wartość o znaczeniu ogólnoludzkim i w 2008 r. wpisało na Listę Niematerialnego Dziedzictwa.

Zwyczaj stawiania krzyży sięga zamierzchłej przeszłości. Od XV w. Litwini stawiali krzyże jako symbol szacunku wobec Boga i zmarłych, jako znak dziękczynienia, zanosząc prośby o ochronę przed nieszczęściami.

Krzyż jest związany z całym życiem człowieka, dlatego nieprzypadkowo pod

koniec XIX – na początku XX w. sztuka rzeźbienia krzyży zyskała status symbolu – jedności i tożsamości narodowej. Ten rodzaj sztuki przetrwał w okresach okupacji (carskiej i sowieckiej), kiedy stawianie krzyży było zakazane lub ograniczone.

Rzeźbienie krzyży na Litwie stanowi syntezę wiary, obyczajów, sztuki i rzemiosła. W drewnianym pomniku sakralnym łączą się elementy architektury, rzeźby, kowalstwa i malarstwa.

Wyrobu krzyży nigdy nie uczono w specjalistycznych szkołach. Krzyże z drewna, metalu i nawet kamienia wykonywali i w dalszym ciągu wykonują mistrzowie samoucy. W ich pracach łączą się ikonografia chrześcijańska, pobożność ludowa,

prymitywne formy artystyczne oraz archaiczny stosunek człowieka do natury. Ten rodzaj sztuki obejmuje wyrób drewnianych krzyży, kapliczek słupowych, kapliczek zadaszonych, jak również części składowych tych pomników kultury: rzeźb drewnianych przedstawiających różne motywy religijne, żelaznych ozdobnych krzyży ze szczytów budowli, ludowych dzieł plastycznych.

Wiele tradycyjnych i nowoczesnych krzyży oraz kapliczek znajduje się przy drogach, na dziedzińcach kościołów, cmentarzach, w miasteczkach i wsiach, w zagrodach, lasach i in. Drewniane rzeźby i żelazne krzyże z XIX w. znajdują się też w zbiorach muzeów Litwy.

Osoby zainteresowane tym rzemiosłem mogą odwiedzić pracownie znanych mistrzów lub spotkać się z nimi podczas odbywającego się w pierwszych dniach marca w **Wilnie Jarmarku Kaziukowego**, podczas festiwalu folklorystycznych czy świąt pieśni.

Szczególnie dużo, ponad 100 tys., różnych krzyży ustawiono na stynnej **Górze Krzyży** na grzdzisku w Jurgaičiai (rejon

sawelski). Widoczne są tam zarówno dawne tradycje wyrobu krzyży, jak i współczesne tendencje.

Warto udać się również do **skansenu w Rumszyszkach**, gdzie można obejrzeć krzyże, pochodzące z różnych regionów Litwy, do **Muzeum Krajoznawczego w Rakiszkach**, w którym eksponowane są prace artysty ludowego Lionginasas Šepki. Ciekawa jest **Ekspozycja Wsi Żmudzkiej w Telszach**, **Muzeum Żemaitė w Bukantė** (rejon płungiański), po którym organizowane są specjalne wycieczki. Bogata kolekcja krzyży jest do obejrzenia w Litewskim Muzeum Narodowym (Arsenal o g. 1, Wilno, www.inm.lt).

Informacje o sztuce
rzeźbienia krzyży
(w języku angielskim)

Więcej informacji:
www.savadas.lnkc.lt

Góra Krzyży

Rezerwat Biosfery Žuvintas – królestwo rzadkich ptaków

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Žuvintas Biosphere Reserve
Inscribed in 2011

Jezioro Žuvintas

Jest to jeden z największych obszarów w kraju, wyróżniający się różnorodnością, bogactwem i wyjątkowością kompleksu naturalnego. W 2011 r. Rezerwat Biosfery Žuvintas jako pierwszy i na razie jedyne na Litwie został włączony do światowej Sieci Rezerwatów Biosfery w ramach programu UNESCO „Człowiek i biosfera”.

Rezerwat jest położony na południu Litwy, na południowo zachodnim obrzeżu płaskowyżu biegnącego wzdłuż środkowego biegu Niemna i dolnego biegu Wilii. Obejmuje torfowiska Žuvintas i Amalva, jezioro Žaltytis z torfowiskiem oraz część lasu

Bukta.

Mokradło Žuvintas, o powierzchni 6 940 ha, jest największe na Litwie. Jest to kompleks przyrodniczy, obejmujący prawie nietknięte przez człowieka naturalne torfowisko oraz zarośnięte płytkie jezioro.

Na obszarze rezerwatu występują rzadkie i zanikające gatunki roślin i zwierząt oraz Nieliczne na Litwie kolonie roślin, rosnących na terenach podmokłych. Rezerwat słynie przede wszystkim z ptaków. Od 1980 r. zaobserwowano aż 239 ich gatunków, w tym ptaki 153 gatunków wysiadują lub wysiadują tu pisklęta.

Pod względem zróżnicowania biologicznego, przede wszystkim różnorodności gatunków ptaków, torfowiska Žuvintas stanowią jedno z najważniejszych miejsc na Litwie. Tu znajdują się największe w kraju siedliska błotniaka stawowego, zielonki, żurawi, podróżniczków. W czasie migracji w rezerwacie zatrzymują się pułki żurawi, gęsi, kaczek, piskliwców i in. Mokre łąki Žuvintas stanowią jedno z dwóch miejsc na Litwie, gdzie wysiaduje pisklęta niezwykle rzadka, zagrożona wyginięciem wodniczka.

W budynku dyrekcji urządzona została **Ekspozycja Przyrodnicza Rezerwatu Žuvintas**. Zapoznaje ona z występującymi na tym terenie gatunkami zwierząt, ptaków, ryb oraz kompleksami przyrodniczymi. Można tu dowiedzieć się, jak pojawiają się i znikają jeziora, tworzą bagna, jak wygląda ochrona przyrody na terenie rezerwatu.

Jezioro można obejrzeć z wieżyczki, znajdującej się w pobliżu budynku dyrekcji lub podczas spaceru **ścieżką przyrodniczą jeziora Žuvintas**, któ-

rą bez osobnego zezwolenia można przemierzać od godz. 8 do 20. Idąc ścieżką o długości 350 m wiosną i latem usłyszymy głosy bąka zwyczajnego, wąsatki, remizów i innych ptaków trzciniowych. Z wieżyczki, która znajduje się na końcu ścieżki, można obserwować ptaki, żyjące na jeziorze oraz migrujące.

O potężde dawnych litewskich lasów przypominają graby rosnące wzdłuż **ścieżki przyrodniczej w lesie Bukta**. Występujące tu siedliska rzadkich roślin cieszą się zainteresowaniem ze strony botaników. Do dyspozycji każdego odwiedzającego jest doskonale urządzona i odnowiona ścieżka przyrodnicza o długości 2 km.

Poranek nad
Rezerwatem
Žuvintas

www.zuvintas.lt

Wodniczka

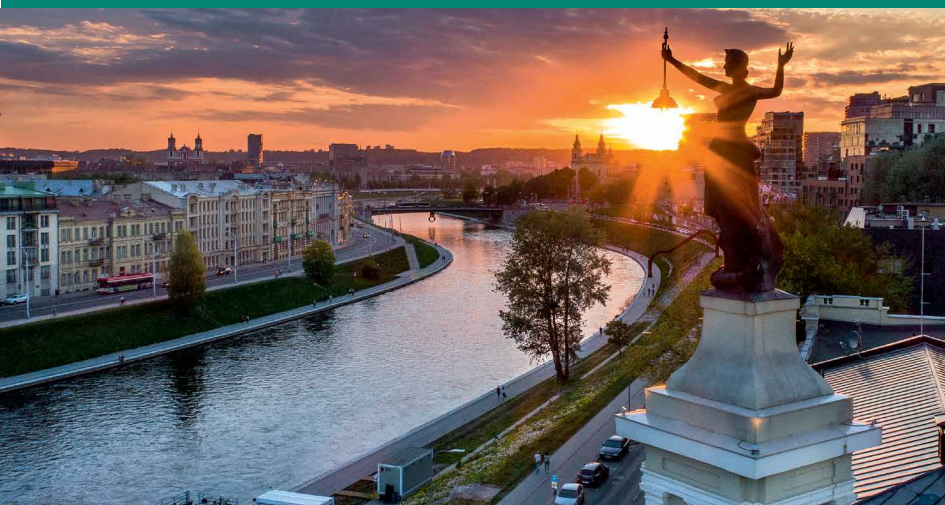

UNESCO jest organizacją Narodów Zjednoczonych, prowadzącą działalność w dziedzinie oświaty, nauki i kultury, jednoczącą różne państwa, narody i wspólnoty.

Organizacja została założona zaraz po zakończeniu II wojny światowej (1945 r.). Wspiera pokojową współpracę międzynarodową oraz harmonijne współzycie, jak też działania, mające na celu zapewnienie powszechnego szacunku wobec praw i podstawowych wolności człowieka. Doskonala kontakt

między przedstawicielami różnych ras, wyznań, płci, osobami mówiącymi różnymi językami, organizacja aktywnie przyczynia się do kształtowania tolerancji w przestrzeni międzynarodowej.

Różnorodne kontakty w dziedzinie oświaty, nauki, kultury i komunikacji postrzegane są jako najskuteczniejszy sposób umacniania na świecie pokoju i bezpieczeństwa. Do organizacji UNESCO należy 195 państw i 10 członków zrzeszonych. Litwa jest członkiem UNESCO od 1991 r.

STRONA ENTUZJASTÓW ODWIEDZANIA MIEJSCOWOŚCI STANOWIĄCYCH ŚWIATOWE DZIEDZICTWO UNESCO

Tu można podzielić się wrażeniami o poznanych obiektach, przeczytać opinie innych osób, dyskutować na forum, wymieniać się informacjami.

APLIKACJA MOBILNA UNESCO

Android

iOS

Za pomoc w przygotowaniu publikacji dziękujemy
Sekretariatowi Litewskiego Komitetu ds. UNESCO.

AUTORZY ZDJĘĆ

Andrius Aleksandravičius, Rasulė Andriulienė, Yevgen Belich, Aistė Bugenytė, Eglė Burbaitė, Laimonas Ciūnys, Vytautas Daraškevičius, Klaudijus Driskius, Renatas Jakaitis, Matas Jankauskas, Eimantas Genys, Gabrielius Khiterer, Martynas Mikelionis, Aleh Varanishcha, Antanas Varanka, Evaldas Virketis, Zina Viskontienė, Martynas Sirusas, Antanas Stanevičius, Rokas Tenys, Regimantas Vabuolas.

Za udostępnienie zdjęć dziękujemy Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego oraz
Litewskiemu Narodowemu Centrum Kultury.

Zleceniodawca publikacji Państwowy Departament Turystyki przy Ministerstwie Gospodarki
Gedimino pr. 38, LT-01104 Wilno, Litwa
www.tourism.lt

Opracowanie tekstu UAB „Kūrybiniai komunikacijos sprendimai”

Tłumaczenie na języki obce UAB „Metropolio vertimai”

Wydawnictwo „Eugrimas”

Druk AB „Spauda”

Publikacja bezpłatna

Zawarte w publikacji dane zostały starannie zebrane w czerwcu–wrześniu 2017 r.
Wydawcy nie ponoszą odpowiedzialności za nieścisłości, powstałe wskutek szybko
następujących zmian informacji.

2014-2020 Operational
Programme for the
European Union Funds
Investments in Lithuania

CLIMATE
COMPENSATED
PAPER

Lithuania
Travel

www.lithuania.travel